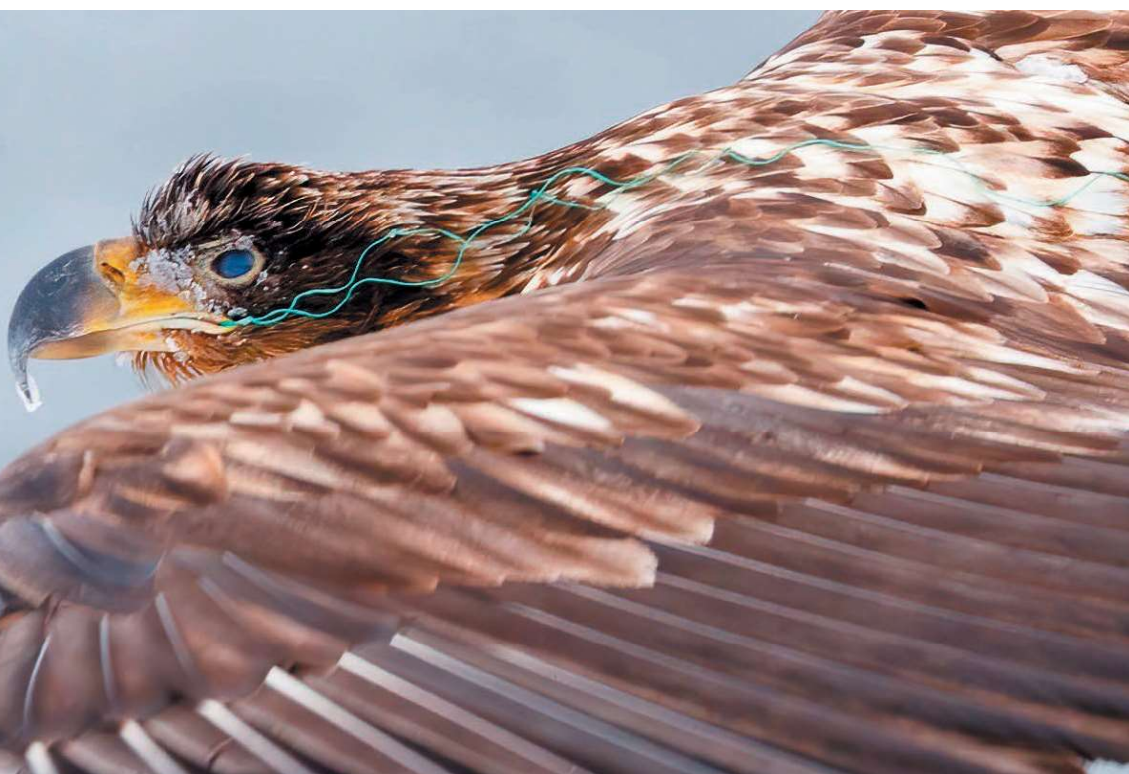

Ersarippoq nattoralik oqummersamik
allunaasalimmik oqummiartog.

Det er tydeligt at se, at havørnen har
fået en snøre med krog galt i halsen.
Ass./Foto: Olga Runciman

Nattoralik toqulersoq

**Politiit akuleruttariaqarput Nuummilu
nattoralik aalisammik oqummiartog
toqullugu, taamatut isumaqarpoq tim-
miarsiooq Frank Wille**

Jesper Hansen

jeps@dovregubben.dk

Tarnip pissusianik immikkut ilisimasalik Olga Runciman, Frederiksbergimeersoq, suliarlorluni Nuummiinnermini nuanninngitsumik misigisaqarsimavoq. Taassuma timmissanik assiliineq nuannari-suuua, piffissaqaraangamilu Nuummi Aalisartut Illoqarfia eqqaani nattoralinnik assiliartortarpoq.

Assit akornanniippoq nattoralik aalisammik oqummiarluni timmisog.

- Ippassaq Nuummi nattoralinnik assiliivunga, akunnittarfimmullu angerlareerlunga qarasaasiak-kut takusinnaavara nattoralik naalliuttoq. Tamanna isaatigut takuneqarsinnaavoq, taanna Facebookimi gruppimi Fugle i Grønlandimi allappog, assinik marlussunnik ilanngussilluni.

Nattoralinnik immikkut ilisimasalik timmiarsioor-lu Frank Wille isumaqataalluinnarpoq.

- Qularutissaanngilaq timmiaq naalliuttoq – Olgallu allanneratut tamanna isaatigut takuneqar-sinnaavoq, Wille oqarpoq, isumaqarporlu nattoralik toqunne-qartariaqartoq.

Politiit suliasarinngilaat

- Puiaanut oqummersamik pisoqarsimappat annaan-neqarsinnaanngilaq. Isumaqatigaara naalliunnera

kipitinnegartariaqartoq sukkanerpaamik toqullugu.

Ullumi ujarsimagaluarpara iluatsinnaguli. Oqum-mersamik oqummiarluni sukujunnik qangarsuarli meriaaqaarsimassagaluarpoq. Nattoralik ajornartor-siortutut oqaatigisariaqarpoq, tamannalu tunngavi-galugu politiit akulerussinnaasariaqarput.

Kalaallit Nunaanni Politiini politimesteri Bjørn Tegner Bay paasissutissiivoq suliasaq tamanna politiit suliasaannut ilaanngitsoq.

- Assit takullugit nuanninngilaq, uumasulli ajoqu-sersimasut politiit suliasarinngilaat. Uumasut nu-juartat tiguniarnissaat, passunneqarnissaat immaqalu toqunneqarnissaat Piniarnermut Naalakkersuiso-qarfiup suliasaraa.

- Pissutsilli apeqqutaatillugit politiit akulerussin-naapput. Imaassinnaavoq najugaqarfimmi uumasu-mik aallaallugu toqutsisoqassasoq, kommunimilu inoqanngitsoq najugaqarfimmi aallaasersornissamut akuerineqarsimannigsumik (tamakkua tassaagajut-tarput ”qimminik nakkutilliisut”). Pissutsit taamaat-sillugit politiit toqutsinissaq isumagisarsinnaavaat.

- Tunngavissaqarluni pasinartoqarsimappat inuk piaaraluni uumasumik anniartitsisoq imaluunniit piniariaatsinik inerteqqutaasunik atuiniartoq, pisi-masup paasiniarnissaa politiit suliasaraat, tamatu-mani ilanngullugu ajortuliortup nassaariniarnissaa, politimesteri oqarpoq.

Politiit iliuuseqartariaqarput

- Taavami politiit massakkut iliuuseqartariaqarput.

Nattoralik timmiaavoq angisooq nukittoorlu – al-lanullu suliasannagortinneqarsinnaanngilaq. Aamma timmiaq tiguniarneqassagaluarpat immaqalu oqum-mersaq allunaasartaalu peerniarlugit. Nattoralip su-lui meterip aappata affaanik takissuseqarput immi-nnullu illersorsinnaalluarput, taamaattumik aallaane-qarnissaa periarfissatuaavoq, Frank Wille Sermitsi-amut oqarpoq.

- Nattoralit ukuni 50-ini inuunerma ilagisimavai, taamaattumik pisimasog una uummammiorisur-jussuuara, timmiarsiooq oqarpoq, taannalu 1980-ik-

kunni 1990-ikkunnilu ilisimaneqalerpoq nunatta nattoralinnik, taamanikkut nungutaangajassimasu-nik, illersuiniarluni annertuumik suliniuteqarsima-nermigut.

- Qujanartumik nattoralinnut pissutsit pitsaaneru-lersimapput – ullumikkullu kitaani nattoraleqarlual-ersimavoq amerlassutsimikkut aalajaatsunik. Nat-toralit ullumikkut Nuummi nuannarineqarlurput, issillualeraangat nerisassaaleqilerlutillu illoqarfim-mut inunnulu qaninnguulertarmata.

- Massakkorpiq tamanna misigaarput, umiarsua-liviup eqqani nattoralippassuaqarluni. Pingaartumik piaqqat ersisuitsuupput inunnulu qanillisarlutik.

Nattoralit quliugaangata arfinillit piaraasarpur, tamatumunngalu pissutaavoq aatsaat 6-7-inik ukio-qaleraangamik kinguaassiorsinnaalertaramik.

Aalisartut Illoqarfianni nattoralik ajoqusersima-sog piaraavoq marlunnik ukiulik.

Aalisarnermi atortut timmissanik ajoqusiisarput

Aalisarnermi atortut timmissanik ajoqusiisarput – aalisarnermilu atortut nakkutiginaqit qimanneqan-ngisaannartariaqarput, Frank Wille isumaqarpoq.

Assersuutigalugu qassutit amerlasuut qaqqami panerserseqartarput. Tamanna pitsaavallaanngilaq, tassami nakkutigineqanngikkunik piffissap sivilual-laanngitsup qaangiunnerani qupaloraarsuit kussaalu napitittarput. Taamaattumik qassutit panerseraan-gakkut nakkutigisakkut, Frank Wille siunnersuivoq.

Timmiarsiooq paasissutissiivoq nattoralit toqun-gasut nassaarineqartut tiggummineqarsinnaanngitsut, assersuutigalugu kiffiarlugu piginiallugu.

- Nattoralit toqungasut Pinngortitaleriffimmut tunniunneqartassapput, tassani ilisimatusarfigne-qartarput. Ilaatigut timaat saffugassanik oqimaatsu-nik pesticidinilu akoqarnersut misissorlugit, taa-maalillunilu sananeqaatit mingutsitsisut Kalaallit Nunaanni qanoq siaruarsimatiginerat ilisimatuat ilisimasaqarfiginerulertarpaat, Frank Wille oqarpoq.

Dødsdømt havørn

Politiet bør skride ind og aflive havørn, der er kommet galt afsted med en fiskesnøre i Nuuk, mener ornitologen Frank Wille

Af Jesper Hansen

jeps@dovregubben.dk

Psykologen Olga Runciman fra Frederiksberg fik en lidt trist oplevelse, da hun var på et arbejdsophold i Nuuk. Hun er en ivrig fuglefotograf, så de ledige timer blev brugt til at fotografere havørnene ved Fiskerbyen i Nuuk.

Mellem billederne var der en havørn, der fløj rundt med en fiskesnøre ud af næbbet.

- Jeg tog billeder af havørnene i Nuuk i går, og da jeg kom tilbage til hotellet og kunne se billederne på computeren, kunne jeg se, at denne havørn lider.

Det kan man se på øjnene, skrev hun på Facebook-gruppen Fugle i Grønland og vedhæftede et par billeder.

Ørneeksperten og ornitologen Frank Wille er helt enig.

- Der er ingen tvivl om, at fuglen lider – og som Olga skriver, er det helt tydeligt at se på øjnene, siger Wille, der mener, at havørnen bør aflives.

Ikke en sag for politiet

- Hvis den har fået en krog ned i kroen, så kan den næppe reddes. Enig i at dens lidelser bør afsluttes med en aflivning hurtigst muligt. Jeg har set efter den i dag uden held. Hvis der ikke er en krog med, så ville den have gylpet fremmed materiale op for længst. Der må være tale om nødværge og politiet må kunne gribe ind umiddelbart på dette grundlag. Hos Grønlands Politi oplyser politimester Bjørn Tegner Bay, at det ikke umiddelbart er en sag for politiet.

- Det er triste billeder, men tilskadekomne dyr

henhører ikke under politiet. Spørgsmålet om indfangning, behandling og eventuel aflivning af vilde dyr henhører under Naalakkersuisut, Departementet for Fangst.

- Politiet kan dog komme ind i billedet alt efter omstændighederne. Det kan være i den situation, hvor dyret skal aflives ved skydning inden for bebygget område og der ikke i kommunen findes en godkendt person, der må betjene skydevåben inden for bebygget område (typisk ”hundefangeren”).

I sådan en situation kan politiet vælge at stå for aflivningen.

- Hvis der er begrundet mistanke om, at en person med vilje har udsat dyret for smerte eller forsøgt at bruge en ulovlig fangstmetode, så er det politiets opgave at efterforske sagen og herunder at forsøge at finde gerningsmanden, siger politimesteren.

Politiet må i gang

- Så må politiet bare se at komme i gang. En havørn er et stort og kraftfuldt dyr – og det kan man ikke overlade til andre. Heller ikke en eventuel indfangning af fuglen for måske at befri den for krog og snøre. En havørn har et vingefang på to en halv meter og forstår at forsvare sig, så skydning er den eneste reelle mulighed, siger Frank Wille til Sermit-siaq.

- Jeg har levet og åndet for havørnene i 50 år, så det er en sag, der står mig hjerte nær, siger ornitologen, der blev kendt i 80’erne og 90’erne for sit store arbejde med at få beskyttet de grønlandske havørne, der på det tidspunkt var tæt på udryddelse.

- Heldigvis har situationen for havørnene ændret sig til det bedre – og vi har nu en god og stabil bestand her på vestkysten. Havørnene er i dag populære fugle her i Nuuk, hvor de kommer ind til byen og menneskene, når det begynder at blive rigtig koldt og mængden af føde bliver sparsom.

- Det er det, vi oplever netop nu, hvor der er mange havørne ved havnen. Især de unge fugle er frygtløse og kommer tæt på menneskene. 6 ud af 10 havørne er ungfugle, fordi de først bliver kønsmodne i 6-7 års-alderen. Den syge havørn fra Fiskerbyen er en to års ungfugl.

Fiskeredskaber skader fuglene

Fiskeredskaber og fugle er i øvrigt en dårlig kombination – og man bør aldrig efterlade fiskeredskaber

Nunatta nattoralii ukiuni 50-ini Frank Willep inuuneranut ilaasimapput. Aajuna nattoralik Augusta ilagalugu. (Assi nammineq pigisaaq).

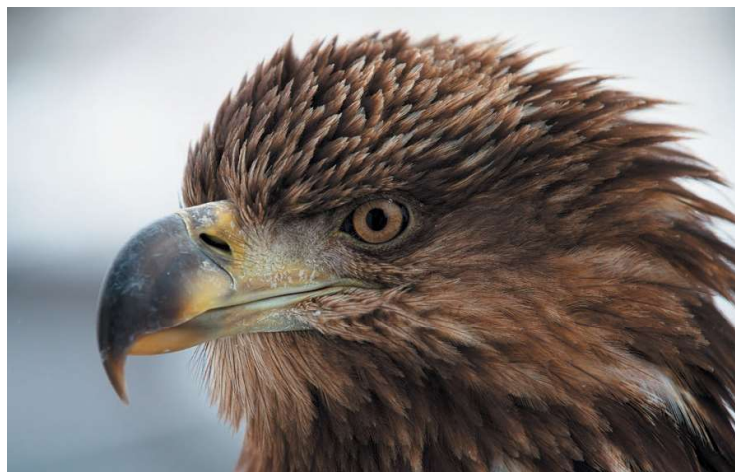
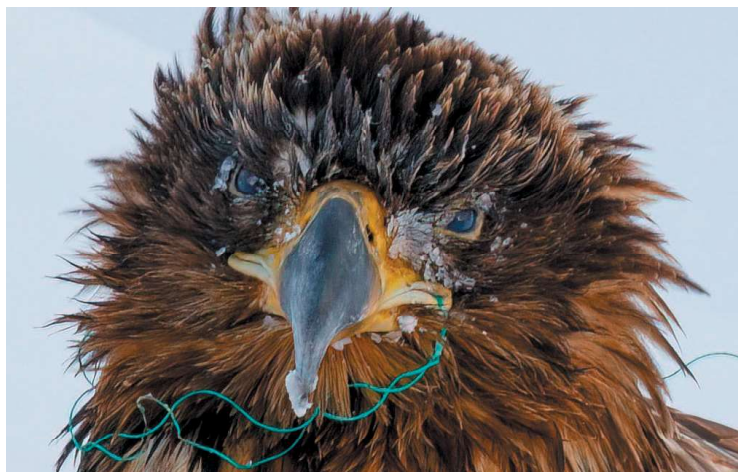
Frank Wille har gennem 50 år levet og åndet for de grønlandske havørne. Her er han sammen med havørnen Augusta. Foto: Privat

uden opsyn, mener Frank Wille.

Det er for eksempel meget brugt at tørre garn på fjeldet. Det er ikke så godt, for hvis de ligger der uden opsyn, går der ikke lang tid, før snespurve og stenpikkere bliver fanget i maskerne. Så hold øje med garnene, når du tørrer dem, lyder rådet fra Frank Wille.

Ornitologen oplyser i øvrigt, at det ikke er tilladt at beholde døde havørne, for eksempel fordi man ønsker at udstoppe dem.

- Døde havørne skal afleveres til Pinnngortitalerifik, hvor de indgår i forskningen. De bliver blandt andet undersøgt for tungmetaller og pesticider og er på den måde med til at gøre forskerne klogere på udbredelsen af forurenende stoffer i Grønland, siger Frank Wille.

Tarnip pissusianik immikkut ilisimasallip Olga Runcimanip nattoralik nukillaangasoq una Nuummi takuaa. Naalliuttoq isaatigut takuneqarsinnaavoq, Olga Runciman nassuiaavoq. Frank Willep Augustamik qanimut assilisaanut sanilliuguk.

Psykologen Olga Runciman mødte denne afkræftede hav-ørn i Nuuk. Man kan se på øjnene, at den lider, forklarer Olga Runciman. Sammenlign i øvrigt med Frank Wille's nærbillede af Augusta. Ass./Foto: Olga Runciman

Ung havørn holdes fanget

Det er uetisk, og det er ulovligt, lyder ramaskriget fra grønlandske fuglevenner efter at billede af en ung havørn i fangenskab blev delt på Facebook

FANGENSKAB

Jesper Hansen

jesper@sermitsiaq.gl

Et opslag på Facebook har vakt opstandelse og vrede blandt grønlandske fuglevenner. Opslaget, der nu er slettet, viser en havørneunge, som bliver holdt i fangenskab i Qeqertarsuaatsiaat.

Opslaget blev slået op på Facebook-gruppen Fugle i Grønland fredag, men blev slettet igen lørdag – måske fordi reaktionerne på billedet var mange og fuld af afstandtagen til at holde en havørn fanget.

– For det første er det naturetisk hamrende forkert at tage unger fra vilde fugle med hjem til et sølle liv i fangenskab. Selv om fuglen sættes fri igen senere, vil den miste den naturlige skyhed overfor mennesker og et naturligt forhold til artsfæller, siger ornitologen og havørneeksperten Frank Wille til Sermitsiaq.

– Men det er altså hamrende ulovligt at holde vilde fugle og fjerne dem fra forældre-fuglene. Og det er da afgørende.

Opslaget blev slettet

– Jeg nåede også at kommentere på det og skrev, at den burde omgående sættes ud,

hvor den kom fra. Så kan de gamle ørne nå at opfostre og fodre den frem til juletid, som de normalt gør. Men da jeg gik ind i Facebook-gruppen lørdag morgen, var opslaget slettet.

Sermitsiaq har forsøgt at opspore og kontakte den person, som havde lavet opslaget på Facebook. Desværre forgæves. Vi ville gerne have kendt de nærmere omstændigheder og baggrunden for opslaget – og vi synes også, at det ville være interessant at vide, hvorfor opslaget blev slettet igen. Fik vedkommende kolde fødder – eller hvad er årsagen?

Frank Wille tilføjer, at en havørn, som bliver fjernet fra reden, betragtes som en fugl i fangenskab. Det er i den sammenhæng uden betydning, om fuglen holdes i bur eller voliere.

Får problemer resten af livet

– Havørnens unger er på nuværende tidspunkt slet ikke flyvefærdige, så de er afhængige af at blive fodret og uanset er de i et mentalt fangenskab, der kan give dem problemer senere i livet, fordi de er præget på mennesker og ikke har den naturlige skyhed.

Et godt eksempel er havørnen Augusta, som i flere år har holdt til i Nuuk, og som gerne slår sig ned på altaner. Det giver ind-

Una nattoralik piaraq Facebook naapertorlugu Qeqertarsuaatsiaani tiguneqarsimasumut assinguvoq.

Meget ung havørn ikke ulig den, som ifølge et opslag på Facebook holdes i fangenskab i Qeqertarsuaatsiaat.

byggerne i Nuuk store oplevelser, fordi det er sjældent, at man kommer så tæt på en havørn, men det er ikke naturlig adfærd.

– Vi er overbevist om, at Augusta, der nu er fem år, har været holdt af mennesker, mens den var unge. På et tidspunkt er den så kommet til Nuuk, hvor mange havørne holder til om vinteren – og fordi den mangler sin naturlige skyhed holder den gerne til, hvor mennesker er og måske endda fodrer den.

– Det er selvfølgelig interessant, men det er ikke naturligt. Og jeg synes, at det er synd, at en så stor og prægtig fugl ikke kan udfolde sit store potentiale, fordi mennesker – bevidst eller ubevidst – har taget den til sig.

– Så det skal stoppes. Det er uetisk og det er ulovligt, fastslår Frank Wille.

Facebookgruppen Fugle i Grønland er

med 2.300 medlemmer den største gruppe for fugleinteresserede i Grønland. Gruppens medlemmer udveksler observationer og hjælper hinanden med at identificere sjældne fuglearter. Gruppen medlemstal er øget markant de seneste år i takt med at interessen for de grønlandske fugle stiger.

Nattoralik Augusta Nuummi illorsuit aneerasaartarfianikkajuttartooq piaraalluni tiguneqarsimagunaraluni nujuarunnaarsimavoq.

Havørnen Augusta, som ofte holder til på altaner på Nuuks højhuse, har sandsynligvis været i fangenskab som unge og har derfor mistet havørnens naturlige skyhed over for mennesker.

© Frank Wille

Nattoralik Augusta ullumikkut tallimanik ukioqarpoq. Timmissanik ilisimasallit meqquisa sigguisalu qalipaataat naapertorlugit ukiulertarpaat.

Havørnen Augusta er i dag fem år gammel. Ornitologerne bestemmer alderen dels ved hjælp af farverne i fjerdragten og dels ved farverne på næbbet.

Nattoralik piaraq uumasuutigineqartoq

Ileqqorissaarnerunngilaq, inerteqqutaavorlu, kalaallit timmissanik illersuisut taama nipeqarput nattoralik piaraq uumasuutigineqartoq Facebookimi saqqummiunneqarmat

UUMASUUTEQARNEQ

Jesper Hansen

jesper@sermitsiaq.gl

Facebookimi saqqummiunneqartoq kalaallit timmissanik nuannarisallit nikusaarutigalugulu kamaatigaat. Saqqummiussami maanna peerneqarsimasumi nattoralip piaraa Qeqertarsuatsiaani uumasuutigineqartoq takutinneqarpoq.

Saqqummiussaq tallimannngornermi Facebook-gruppemi Nunatsinni Timmissani saqqummiunneqarpoq, arfininngormalli peerneqarsimalluni – immaqa inuppassuit assimut qisuariarnerat peqqutigalugu inuppassuillu nattoralip uumasuutigineqarnera akuersaarsinnaanngimmassuk.

– Siullermik timmissanik nujuartanik ajorluinnartumik uumasussanik uumasuteqarniarluni tigusineq ileqqorissaarnerunani lu kukkulluinnarneruvoq. Naak timmiaq kingorna iperagaqqissagaluartoq inunnut nujuarunnaassaaq assiminullu maniguuk-kunnaarluni, timmissanik ilisimasalik nattoralinnillu immikkut ilisimasalik, Frank Wille, Sermitsiamut oqarpoq.

– Aammali unioqqutitsinerulluinnarpoq timmissanik nujuartanik uumasuteqarneq angajoqqaavinillu qimagutsillugit. Tamanna pingaartuuvoq.

Saqqummiussaq peerneqarsimasooq

– Oqaaseqarfiginissaa uanga aamma angu-

meraara allappungalu erngerluni iperarneqartariaqartoq tigusineqarfiannullu utertillugu. Taava nattoralit angajoqqaavisa pisarnermissut perorsarlugulu juullernissaata tungaanut nerisitarissavaat. Arfininngormalli ullaakkut Facebook-gruppimut alakarama peerneqarsimavoq.

Sermitsiamit Facebookimi ikkussisimasooq nassaariniarlugulu attaviginiarsimagaluarpaput. Ajorluartumilli iluatsinngitsumik. Saqqummiussami pissutsit tunngaviusullu paasinialuarpavut – aammalu isumaqarpugut paasisallugu soqutiginarpoq soq saqqummiussaq peerneqarqissimanersooq. Pineqartoq peqqissiminerami – imaluunniit suna peqqutaava?

Frank Wille nangilluni oqarpoq, nattoralik ulluminit tigusineqartoq timmissatut tigusaaasimasutut isigineqartariaqartoq. Matumani soqutaanngilaq timmiaq ineqartineqarnersooq allatulluunniit.

Umanermi sinnera ajornartorsiuteqassaaq

– Nattoralip piaraa maannakkut timmisiinnaangivippat, taamaattumik nerukkarneqarnissartik isumalluutigaat qanorluunniillu isigigaluaaraanni tigusaaasimapput, tamannalu kingusinnerusukkat ajornartorsiuteqalissutiginnaavaat, inunnit sunnerneqarsimagamik, pissusissamisoortumillu nujuarunnaarlutik.

Nattoralik Augusta assersuutissaqippooq, ukiuni arlalinni Nuummiiittoq aneerasaartarfinnut saassusigajuttartoq. Nuummi innuttaasut uissuummitinnetqartaput,

qaqutikkummi nattoralit taama qanitsigisarpaput, tamannali pissusissamisuunngilaq.

– Qularinngilarput Augusta maannakkut tallimanik ukioqartoq piaraalluni inunnit tigusineqarsimassasoq. Kingorna Nuummuk tikippooq nattoralippassuit ukiumi najortagaannut – pissusissamisoortumillu nujuanninnami inunnit qanittumiittarpoq ilaannilu immaqa nerlersorneqartarluni.

– Soorunami soqutiginarpoq, pissusissamisuunngilarli. Isumaqarpungalu uggor-nartoq timmiaq taama angitigalunilu ataqqinartigisoq tamakkiisumik uumasinaanngimmat, inuit tigusimammassuk.

– Taamaattumik unittariaqarpoq. Ileqqorissaarnerunani inerteqqutaavoq, Frank Wille oqarpoq.

Facebook-gruppi Nunatsinni Timmissat 2.300-inik ilaasortaqartoq Kalaallit Nunaanni timmissanik soqutigisaqartunut gruppit annersaraat. Gruppimi ilasortat takusaminnik paarlaateqatigiittarput timmissat qaqutigoortut suussusersiniarneranni ikioqatigiittarlutik. Ilaasortat amerlassusaat ukiuni kingullerni annertusipiloorsimavoq Kalaallit Nunaanni timmissat soqutigineqarnerujartortillugit.

PAASISAT

Inatsit imaappooq

Timmissat illersorneqarnissaat tigusar-neqarnissaallu pillugit Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat normu 17 oktober 28-ani 2019-imeersoq naapertorlugu timmissanik nujuartanik tigusinissaq inerteqqutaavoq.

§ 24-mi ima naatsumik ersarissumillu allassimavoq:

»Timmissanik assiginngitsunik nujuartanik uumasuteqarnissaq Kalaallit Nunaanni inerteqqutaavoq.

Imm. 2. Timmissat eqqissisimatit ikkiliit Aalisarnermut Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfimmut nalunaarutigineqartassapput.

Taamaattumik Kalaallit Nunaanni nattoralinnik uumasuteqarneq inerteqqutaasooq paatsuugassaannngilaq.

FAKTA

Det siger loven

Hold af vilde fugle er bestemt forbudt i henhold til Selvstyrets bekendtgørelse nr. 17 af 28. oktober 2019 om beskyttelse og fangst af fugle.

Her siger § 24 klar og kortfattet: »Det er i Grønland forbudt at holde vilde fuglearter i fangenskab.

Stk. 2. Sårede fredede fuglearter skal anmeldes til Departementet for Fiskeri, Fangst og Landbrug.»

Der kan således ikke være tvivl om, at det er forbudt at holde havørne i fangenskab i Grønland.

Projekt Nattoralik (2)

Kalaallit Nunaata nattoralia

SAS-ip timmissat tigutisillit pillugit aningaasaateqarfiata Verdensnaturfondillu tapersiineritigut suliat pillugit ukiormanna filmiliorortoqartussaavoq. Filmiliassarlu Saga Filmip, SAS-ip Claus Bering Naturfilm-illu suleqatigiinnerisigut suliarineqartussaavoq

— Filmil Kalaallit Nunaata nattoralianut tunngasuussanngilaq, tunngasuussallunili SAS-ip timmissat tigutisillit pillugit aningaasaateqarfiata Verdensnaturfondillu suleqatigiillutik misissuisitsinerata qanoq ingerlanneqarneranut, Frank Wille oqaluttuarpoq, taannalu tassaavoq nattoralinnik misissuermii pisortaasoq.

— Pilersaarutaagallartut malilugit filmiliorput sapaatit akunnerini 3-4-ini sulinerput malinnaaffigisavaat, uangalu taakkununga siunnersortaasussaavunga. Pilersaarutigineqqaarsimagaluarpoq ingerlatat tapersorsorneqartut allat, soorlu Norgemi Sverigemilu ingerlanneqartut filmiliorineqassasut, Claus Beringilli Kalaallit Nunaanni ingerlatat kisiisa filmilioriumasimavai, Skandinaviami tamarmi ingerlatat ataatsimut katikkalua-raanniluunniit susoqarfiuvallaanginnertik pissutigalugu filmiliasaqqinnaviannngimmata.

Frank Wille isumaqarpoq maannakkut filmiliorineqartussa akeqanngitsumik Kalaallit Nunaanni takutinneqarumaartoq. — Tamanna isumaqatigiissummut ilaatinni assavara, Frank Wille oqarpoq.

Pinngortitami filmiliorartoq Claus Bering oqarpoq: Angut taanna pikkorilluinnartuuvog iluarnartuullunilu, suleqatigiissaa qilanaaraa. Qularinngilluinnarpa ilikkagaqarfigaarumaarlugu. Aammattaaq filmilioriaatsimut tunngasunik.

Paasissutissat allattaaq pisariaqarput

Filmiliasatut pilersaarutigineqartut saniatigut aammattaaq Kalaallit Nunaata nattoralia pillugu allanik paasissutissiortoqassaaq. — Pinngortitaassutsimut tunngasunik paasiniaannita saniatigut aamma namminersornerullutik oqartussat suleqatigilersimavagut nattoralik pillugu ilinniutissanik sananissaq eqqarsaatigalugu, Frank Wille nangilluni oqaluttuarpoq. Paasisavummi atorlugit ilinniartitsissutis-sarpassuit suliarineqarsinnaapput.

Soorunalimi Danmarkimi pissut sit pingortitarlu naammattorsuar-

nik ilinniutitigineqarsinnaagaluarput. Maanili tupinnangitsumik soqutigineqarnerusoq tassa Kalaallit Nunaanni pinngortitaq. Inatsisnut, timmissanik eqqissisimatitsisarnermut tunngasut il.il. Tamakumi aamma namminersornerullutik oqartussat tiguserisa kingornatigut ingerlanneqalerput. Tamakkulu suliniutigineqarnerinut atallilugu atassuteqarfigineqarsimavunga. Nalunngilaralu allattaaq allanik ilisimasaqartut atassuteqarfigineqarsimasut.

Kommunip tapiinissaa qinnutiginiaarpaat

Frank Willep ilanngullugu oqaluttuaraa Kujataani kommunit tapiisuteqalaqqullugit saaffigissamaarini — pingaartumik Qaqortup Narsallu kommuunii. Ukiormanna nakkutilliillunga angalaqqinnissannut benzinassannut tapiisuteqaaquniarpakka. Taamaaliornisarmi pingaarluinnartuuvog.

— Suleqatitillu ukiormanna avannarpaamigussi kina nakkutilliilluni taamatut kisitsisuuksava?

— Tamaani kissaviarsunnik kisitsisoqarpoq — Knud Falk aamma Søren Møller. Kissaviarsunnik sulikisitsippat, peqatigitillugulu nattoralitituvit ilanngullugit kisittarsinnaavaat.

Taakku qanittumik suleqatigisa-reersimagakkit suliasaq sapernaviannngilaat. Pingaartumik Qaqortup eqqaani peqqissaartumik misissuisimanivut tunngavigisinnavaat.

Arlalinnit ikiorserneqartut

— Kalaallit Nunaanni nattoralinnik misissuinissi nalaani aningaasaqarniarnerup tungaatigut qanoq is-simavisi?

— Namminersortunit pisortanilli tapiiffigineqartarsimannikkaluarutta taamaaliorneq sapersimasagaluarput. Siullermik SAS Verdensnaturfonden suleqatigalugu siora 80.000 kr-inik tapersiipput taamatullu aamma namminersornerullutik oqartussat 80.000 kr-inik tapersiillutik, oqaatigierikkattullu aquteralammik Johnsonimik pissarsissunneqarieratta ajorisas-

saanngitsumik ingerlasinnaalersimavugut.

Ukiumi siullermi uanga piumasutsinnik qaammatinik pingasuni sulivunga Verdensnaturfonden Dansk Ornitologisk Foreningilu sulisullugit nattoralinnik kisitsillunga. Tullianik nammineq akilerlugu sulivunga 1976-imiilli Verdensnaturfondep annerusumik minnerusumilluunniit tapiiffigisimavaanga, aammalu ukiumi pingasuni Statens Naturvidenskabelige Forskningsrådimit tapiiffigineqartarsimavunga, ukiorlu ataaseq Kommission for vindenskabelige undersøgelser i Grønland tapiisuteqarsimavog.

Taakku saniatigut namminersortut pisariaqartutigit ikiortarsimavaanga. Tassani Helene aamma Kaj Nielsen Qaqortumeersut mikiingitsumik ikiortarsimavaanga. Angallatitta immikkut suliaasup sananerani Kaj Nielsenip ikiortarsimavaanga, aammalu isertorsimarfiliaata ilusilersornerani peqataasimalluni, taannalu misissuinialeraangatta atortarparput. Taakku ukiut ingerlanerini ikiortarsimannikkaluarpatigit iluatsissimasinnaannikkaluarpugut.

Taaneqassaarlugu aamma ukiut ingerlanerini sakkutuut timmisartortartut ikiortarsimagaati-gut. Ukiut tamaasa sulisussat atortuutillu timmisartut Hercules-fly atorlugit assartorneqartarput. Tamanna aamma mikiingitsumik ilu-aqutaasimavog. SAS-llu marloriarluni billettinik akeqanngitsunik tunisimavaatigit, ukiormannalu tamanna qinnutigeqqissamaarparput.

Frank Willep ilanngullugu oqaluttuaraa suliffissuup Leitzip, assilivinnik silarsuarmi tamarmi tusaamasasunik Leicanik nioqutis-sioruuq, assilivinnik immikkut ittunik misissuinnerminni atugassisimagaatik. Assiliissutilli taakku nattoralinnik nalunaarsuinnermi atorluarneqarsimapput. Qanittuk-kullu Frank Wille atortussanik suliamerlanerusunik Leitz-imiit nassitissimavog ukiormanna kisitsinerminni nalunaarsuinnerminni atu-gassaminik.

Siunissaq

— Nattoralit Kalaallit Nunaanniit-tut maannakkut ajunngillat, aam-malu siunissaq qanoq ikkunarpa?

— Qularnannngilluinnartuuvog nattoralit Kalaallit Nunaanniit-tut nungutanaviannngitsut. Imaangil-larli immiinginnarneqassasut. Si-orinatigut taama pineqarsimaga-luarput, tamannali iluannngilaq. O-qaatigierikkattut timmissat taakku amerlasoorsuunngillat, maannak-kullu ilionitsituut nakkutigineqar-tuartaiaqarput.

Uanga isumaqarluinnarpunga nattoralit ukiut qulit matuma sior-natigornit atugarissaarnerulersi-masut. Erseqqissartuartaiaqarpa-rali maannakkut ilionitsituut kisit-sisarluunilu nalunaarsuisarnissaq pi-sariaqartuassammatt, taamaalillu-tik kinguaasatta takusinnaalernias-sammassuk ukiut ingerlanerini i-ngerlaasaat qanoq ittuusimanersut, soorlu 1986-imi qanoq amerlatigisi-manersut, maannami mianersorta-riaqarpugut, takusinnaalereerpar-pummi nungutsaaliulluta iliuuse-qarnitsigut nattoralit ukiut 20-it

Assiliisut isertorsimaffeqarput glasfiber atorlugu sanaamik, nakkutillii-sullu ullut marluk-pingasukkuutaarlugit tassaniitartut. Aajuna Frank Wille isertorsimaffimmiittoq, taannattaaq Kaj Nielsen Qaqortumeersoq suleqatigalugu sananeqarsimavog.

Under observationen benyttes et særligt camoufleret skjul, der er bygget af glasfiber, så en observatør kan opholde sig i det 2-3 døgn af gangen. Her ses Frank Wille ved et sådant observationsskjul, der også er konstrueret i samarbejde med Kaj Nielsen i Qaqortoq.

matuma sionatigornit amerlanerul-sersissimagivut.

Naggataatigut Frank Willep eqqaavaa Kalaallit Nunaata nattoralia siunissami takornariartitsiner-muttaaq pingaaruteqalerumaar-toq. — Uumassusillimmi suulluun-niit soqutigineqarneruliertorput — ujaraannaanngitsut qaqqaan-

naanngitsullu, aammalu pinngorti-tap uumasui. Kalaallit Nunaata nattoralia timmissanik soqutigisa-linnit assiliartortakkatut takoriar-neqartalersinnaalluarpoq, taamaa-liornissalumi mikiingitsumik so-qutigineqalereerpoq. Tamannalu aamma Kalaallit Nunaanni soquti-gineqartariaqarpoq, Frank Wille naggasiivoq.

SULIARIUMANNITTUSSAR-SIUUSSINEQ

Kommunip illut sanaartortitassai Nuup kommunia

Nuup kommunia sinnerlugu matumuuna illulioriternissaq neqeroortigineqarpoq. Illut 22-nik inissiaartaqassapput, suliariumannittussarsiuussinerlu tamanut ammavog. Piffissaq aamma akit aalajangersimasut atorlugit.

Illuliassat Nuussuarmi illoqarfiup ilaanut pilersaarusiortiusumi 2.20-mi sananeqassapput marlunnik pingasunillu quleriilinnngor-lugit, tamakkiisumillu annertussuseqassallutik 1804 m²-nik.

Toqqavissaat qajannaqutaallu beton-ussapput. Illut silatimikkut iigaasa salliligaat quassuttuunut kikiattugaassapput, qaliaasalu qaavi krydsfineriusut pappialarsuarnik qallersugaassapput.

Sanaassat suliarineqassapput piffissami 16.6.86-mit 1.8.87-mut.

Sanaassat suliasartaat imatut neqeroortutigineqarput:

Suliassat A: Qaartiterineq, assaaneq, nunniorneq, nu-nap qaavanik qajannaallisaanerit, erngup eqqakkap kuuffissai, imermut atugassamut ataassusersuineq, beton aamma jernebeton-imik suliaqarnerit.

Suliassat B: Illut silataasa iikkersorneri, illut iluusa qisu-lersorneri qaliaasa qaavisa qalilersorneri, snedkerisut suliassat, kiisalu saffiuutut suli-assat.

Suliassat C: Qalipaasutut suliassat.

Suliassat D: Illup iluani erngup atornikup kuuffilesorne-ra, imermut kissartumut nillertumullu atas-susiinerit, ruujorilersuineq, kiassaasersui-neq, silaannarissarfilersuineq, teknikkikkul-lu atortulersuutininik oqorsaasersuineq.

Suliassat E: Innaallagissamut atassusersuineq.

Suliariumannittussarsiuussinnermut atatillugu papiarat atugassat piniarneqarsinaapput uannga: Carl Bro A/S, Rådgivende ingeni-ørfirma, Box 511, Narsaviaq 26, 3900 Nuuk, telefon (009 299) 2 28 11 - telefax (009 299) 2 35 14, checkimik crossikkamik kr. 1.000,00 aningaasartallimmik nassitsinikkut nassiuassassaappata tamanna ilisimatitsissutigineqassaaq.

Soqutiginittut kingusinnerpaamik piniareersimassapput ataa-sinngorneq 28. april 1986.

Papiarat atugassat nassiuassorneqarsimassapput sap. akunnerisa 18-anni, suliariumannittussarsiuussisoqassaarlu ataasinngorneq 2. juni 1986 Carl Bro A/S-imi.

Arkitektfirmaet

Friis & Moltke

Carl Bro A/S

Rådgivende ingeniørfirma

Tusagassiortut Frank Wille-kkunnut Kujataani angalaqataatillutik aam-mattaaq savaatilinnut tikeraarput. Nattoralit iikkami assiutigaat, oqalo-qatiginerisigullu paasinarpog savaatillit akerarinerpaasaat tassaannngitsut nattoralit. Taakkumi teriannissanik tulukkanilli ikilisaqataasarput.

Under journalisternes rundrejse i Sydgrønland sammen med Frank Wille var der også lejlighed til at besøge en færeholderfamilie. På væggene pryde-billeder af havørnen, og samtalen med familien efterlod det indtryk, at havørnen absolut ikke var færeholderens største fjende — tværtimod. — Den er nemlig med til at holde bestanden af ræve og ravne nede.

Projekt Nagtoralik (2)

Den grønlandske havørn

Der skal i år optages en 16 mm film, som skal vise, hvordan et projekt støttet af SAS' rovfuglefond og Verdensnaturfonden bliver gennemført. Filmen bliver produceret i et samarbejde mellem Saga Film, SAS og Claus Bering Naturfilm

— Filmen skal ikke handle om den grønlandske havørn, men den skal handle om, hvordan et af de projekter, som er blevet omfattet af støtten fra SAS' rovfuglefond i samarbejde med Verdensnaturfonden, bliver udført i praksis, fortæller Frank Wille, der er projektleder af Projekt Nagtoralik.

— Efter den foreløbige plan skal filmholdet følge arbejdet i 3-4 uger, og jeg skal være konsulent for det, tilføjer han. Den oprindelige plan var, at der også skulle optages film fra andre projekter i både Norge og Sverige, men Claus Bering har ønsket at lave filmen udelukkende om det grønlandske projekt, da han ikke mente, at det var forsvarligt at klemme så meget stof sammen fra hele Skandinavien, så det blev ordentligt.

Det er Frank Wille's tanke, at den film, der nu bliver optaget, skal

kunne vises gratis i Grønland. — Det vil jeg have til at stå i kontrakten, siger han.

Om naturfotografen Claus Bering siger han: — Han er fantastisk dygtig, og han er en behagelig mand, som jeg glæder mig til at arbejde sammen med. Jeg er ikke i tvivl om, at jeg kan lære meget af ham. Også om nogle generelle filmtekniske ting.

Også brug for andet oplysningsmateriale

Udover den planlagte film skal der også laves andet oplysningsmateriale om den grønlandske havørn. — Parallelt med de biologiske undersøgelser har vi indledt et samarbejde med hjemmestyret om at få fremstillet noget undervisningsmateriale til skolerne om havørnen, siger Frank Wille videre. Der er me-

get stor mangel på undervisningsmateriale i biologi om grønlandske forhold.

Selvfølgelig er der rigeligt om danske forhold — dansk natur. Men det er jo indlysende, at det er grønlandsk natur, der er interesse for her. Jagtlovsmæssige spørgsmål, fuglefredning osv. Det er man altså igang med, efter hjemmestyret har fået overtaget naturforvaltningen. Man har taget initiativer bl.a. ved at kontakte mig. Jeg ved derudover, at man også har kontaktet andre med andre specialer.

Vil også søge kommunal støtte

Frank Wille oplyser videre, at han har planer om at søge de sydlige kommuner om en lille økonomisk håndsrækning — specielt Qaqortoq og Narsaq kommuner. — Dem vil jeg søge om et tilskud til benzin, så vi kan få gennemført en kontrol-optælling i år. Det er meget vigtigt.

— Hvem skal foretage denne kontroloptælling, når du selv og dine medhjælpere arbejder nordpå i år?

— Der er et hold, der tæller vandrefalke i distriktet — Knud Falk og Søren Møller. De kører stadig vandrefalkprojektet, og de vil samtidig også kunne kontrollere nogle af vores ørne dernede.

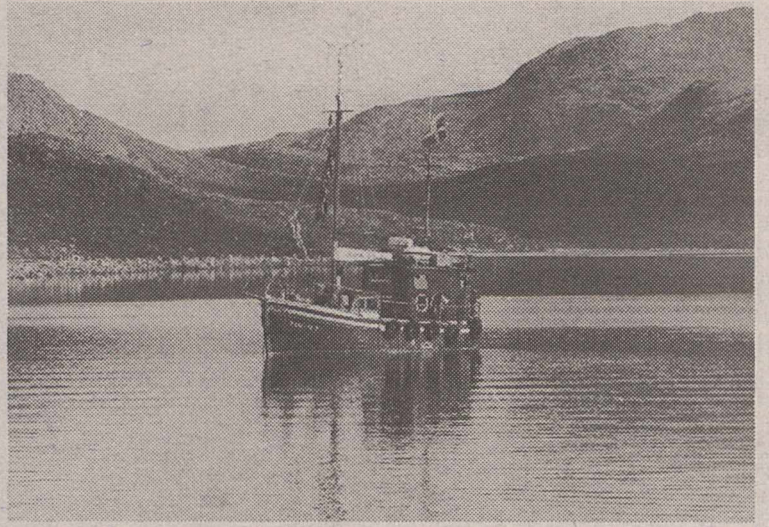
Jeg har haft et nært samarbejde med dem, og de vil kunne klare det. Det vil kunne foregå på grundlag af nogle grundige undersøgelser — især i Julianehåb distrikt.

Hjælp fra flere sider

— Hvordan har det været med økonomien i de år, du har arbejdet med de grønlandske havørne?

— Det var ikke gået uden den hjælp, som jeg har modtaget fra både private og fra det offentlige. Først sidste år, da SAS i samarbejde med Verdensnaturfonden ydede 80.000 kr. og hjemmestyret støttede projektet med yderligere 80.000 kr. og den omtalte ekstrabevilling til en Johnson påhængsmotor, er der kommet fornuft i det.

Det første år deltog jeg som frivillig i en tre måneder lang havørne-optællingstur arrangeret af Verdensnaturfonden og Dansk Ornito-

SAS-ip timmissat tigutsisillit pillugu aningaasaateqarfia Verdensnaturfonden suleqatigalugu 1985-imi pilersinneqareermat tusagassioortut arlallit Kujataani Qaqortup Nanortalillu eqqaanni angalatinneqarput Frank Willep suleqataasalu nattooralinnik nalunaqutsersuinerat malinnaavigitillugu. Ilaatigut helikopteri ilaatigullu kutteri Agpa, ineqarfigisartagartik atorlugu angalasimapput.

I 1985, efter SAS havde oprettet sin rovfuglefond i samarbejde med Verdensnaturfonden, inviteredes et lille hold journalister til Sydgrønland for i distriktet mellem Qaqortoq og Nanortalik at se, hvordan Frank Wille sammen med en af sine medarbejdere lavede registrering af havørne. Rejsen foregik dels med helikopter og kutteren Agpa, hvor de var indkvarterede.

logisk Forening. Den næste tur blev gennemført for egne midler og fra 1976 har jeg modtaget større eller mindre beløb af Verdensnaturfonden, ligesom jeg i en treårig periode har modtaget støtte fra Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd, samt et år fra Kommissionen for videnskabelige undersøgelser i Grønland.

Derudover har jeg modtaget støtte fra private, som har hjulpet mig med rent praktiske ting. Der er Helene og Kaj Nielsen i Qaqortoq, som har ydet en stor indsats. Kaj har bl.a. hjulpet med den specialbyggede båd, som vi bruger, og med at konstruere det camouflageskjul, som vi benytter til vores observationer. Uden deres indsats gennem årene, var det ikke gået.

Det skal også nævnes, at vi gennem årene har fået støtte af Flyvevåbnet. Igennem alle disse år har vi fået fløjet mandskab og materiel frem og tilbage med Flyvevåbnets Hercules-fly — 4-5 mand hvert år. Det har også været en kolossal hjælp. Derudover har SAS også givet to fribilletter, og det vil der blive søgt om igen i år.

Frank Wille oplyser endvidere, at Leitz-fabrikkerne, der fremstiller de verdenskendte Leica fotoapparater, har udlånt en hel del fotoudstyr til projektet. Det er udstyr, der har været brugt til registreringen af havørnene. For få dage siden modtog Frank Wille yderligere udstyr fra Leitz til dette års optælling og registrering.

Fremtiden

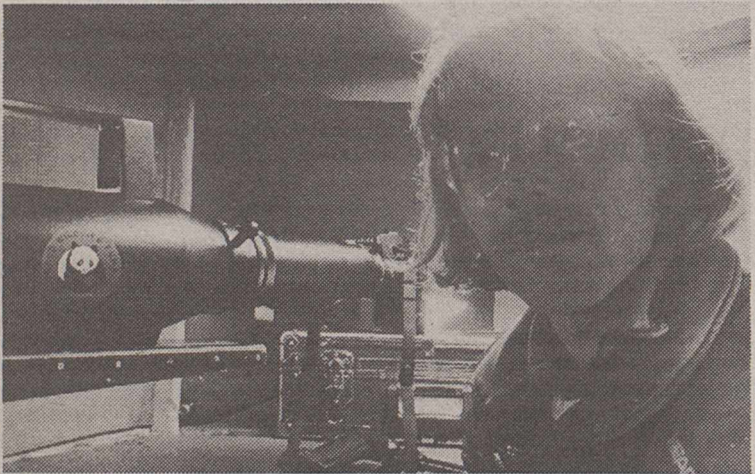
— Har den grønlandske havørn det bedre nu, og hvordan vil det se ud i fremtiden?

— Der er ingen tvivl om, at den grønlandske havørn har en virkelig god chance for at overleve. Men dermed er ikke sagt, at man bare kan overlade situationen til sig selv. Det har man forsøgt tidligere, og det går nok ikke. Det er som tidligere sagt en fåtallig fugl, så man må overvåge bestanden fremover, som vi er igang med nu.

Det er iøvrigt min bedste vurdering, at havørnen har det bedre idag, end den havde det for 10 år siden. Men det er vigtigt at understrege, at når vi laver en sådan total optælling og kortlægning, som vi er igang med nu, så er det bl.a. også for, at kommende generationer kan gå tilbage og se, at i 1986 var der så og så mange, så nu skal vi passe på, eller, beskyttelsesbestrebelse har hjulpet, vi har idag en bedre bestand, end vi havde for 20 år siden.

Sluttelig peger Frank Wille på, at den grønlandske havørn kan indtage en plads som turistobjekt i fremtidens grønlandsturisme. — Der er efterhånden opstået interesse for alt det levende — ikke bare sten og fjelde, men også det der lever i naturen. Den grønlandske havørn vil kunne indgå i en sådan ornitologisk safari, som der er stærkt stigende interesse for. Det må man også være interesseret i i Grønland, slutter Frank Wille.

lod-

Aajuna Frank Wille isertorsimaffimmiittoq, tassangaanniillu ilaatigut assiliissutit immikkut suliat atorlugit nattooralit ilaatigut qanittuararsuarmiit assilisinnaasarpaat.

Her ses Frank Wille inde i et observationsskjul, hvorfra han dels kan fotografere ørnene og dels betjene de camouflerede kameraer, der er placeret tæt ved reden, der er under observation.

Grønlands Skibs- og Entreprenørværksted Aps

Telefon 2 22 52

EVINRUDE

PÅHÆNGSMOTORER

OVERLEGEN I ALLE HENSEENDER

Kan leveres fra din lokale KNI-butik

Frank Wille suleqataalu ulluinnaani angallat immikkut sanaaq angerlarsimaffigalugu sulippit, taannalu tapersersortiginerpaasaata Kaj Nielsenip Qaqortumeersup peqataaneratigut ilusilersorneqarsimavoq.

I det daglige arbejde sejler Frank Wille og hans medhjælpere i en specialbygget båd, som en af hans største støtter, Kaj Nielsen i Qaqortoq, har været med til at udforme.

Nattoralik qassutinut napitilluni ipisimasooq

Taamatut pisoqarnerata kingorna piaraq ataasiinnaq tingisinnalersimavoq

NUUK (JB) - Ungasinngitsukut Nuummi aalisartut ilaat qassutiminik Kangerluarsunnguamut takusaammatt, qassutini eqallut kisimik napitissimangillat. Nattoralik utoqqallak angutiviaq tininnganerani qassutinut napitissimavoq peersinnaajunnaarluni, ulimmallu peerniarualarluni piinngitsoorami ipisimaluni. Nattoralik timmissanik ilisimatuunit naluneqanngilaq, Kangerluarsunnguami pi-aqqanut »ataaalluni«. Nattoralik ipivoq julip qaammataani, piaqqat suli timmisinnaalingitsut, nattoralillu angutiviaq arnavissamut piaqqanullu nerlersuisuusarmat sinneruttut kaalersimassaput.

Aalisartup nattoralik nasaani ipisimasooq timmissanik ilisimatuunit Frank Wille-mut alla kiffartortigalugu tunniutitissimavaa, taassumalu nattoralik oqartussanut tunniukkiartorsimavaa. Aalisartooq aamma - allamik kiffartorteqarluni - politiinut saaffiginissimavoq, paasiumallugu nattoralik tigummiinnarsinnaanerlugu, immaqa kiverneqarnissaa eqqarsaatigalugu. Taamatulli pisoqarsinnaanngilaq. Timmissat tigutsisillit tamarmik - nattoralit ilanngullugit - qanorluunniit ikkaluarunik oqartussanut tunniunneqartussaapput.

Sivisusarpoq

Frank Wille AG-mut oqaluttuarpoq, nattoralup ipisimamera ilungersunartuusooq. Uki-

ut arlallit ingerlasinnaapput nattoralup arnavissap angutivissamik nutaamik nassaarnissaata tungaanut - tamanna iluatsissappagu. Taamaalluni Nuup eqqaani nattoralit ikittuinnaat piaqqiortartut ilaat sivisuumik piaqqiorsinnaajunnaassaaq.

Frank Wille ilaatigut Kalaallit Nunaanni nattoralinnik naatsorsuisarnini misissuisarninilu pillugit ilisimaneqartooq nattoralup ulluinik misissueqqissaarsimavoq, isumaqarlunilu julip qaammataani nattoralit ajornartorsiulersimassut, tassalu nattoralup utoqqallaap angutivissap Kangerluarsunnguup qinnguani ipinerata nalaani. Piaqqap aappaa perlerluni toqusimavoq, taamalu arnaminut piaraqatiminillu nerineqarsimalluni.

Frank Willep naliliinera malillugu erseqqissumik paasineqarpoq nerisassat amigaa-taasimasut. Kisiannili nattoralup arnavissap piaqqap aappaa nerlersorsinnaasimavaa, piararlu taanna maannakut timmisinnaalersimavoq.

Qassutit qimannagit

Qassusersortarneq pillugu maleruagassani erseqqissumik allassimavoq qassutit qimanneqassanngitsut. Qassusersortut piniafitsik qimatussaannigilaat, akuttunngitsumillu qassutit takusartassallugit.

- Eqlunniarluni qassusersortarneq pillugu maleruagassat eqqortumik malinneqartuuppata taamatut alianar-

tumik pisoqartarnera pinngitsoorsinnaavoq, Frank Wille AG-mut oqarpoq. - Qaassutimmi najorneqarnerat malun-nik sunniteqarsinnaavoq. Siul-leq tassa nattoralit inuit qanigisaannut minniarneq ajormata, aapparalugulu timmissanik qassutinut napitittorsimatillugu inoqarsinnaammatt napitissimasunik peersisinaasunik, taamalu timmissat ipinissaraluannit annaallugit.

Frank Wille-llu taamaallaat nattoralit eqqarsaatiginngilai. Ukiut tamarluinnaasa timmiarpassuit qassutinut qimaanneqarsimasunut napitittarput - soorlu qarsaat - tamatumalu ilungersunarnera annerulersarpoq timmissat napitittarmata piaqqat timmissanik inersimasunik pisariaqartitsinnerpaaffisa nalaanni.

Taamaattumik Frank Willep erseqqissaatigaa qassusersortarnermut maleruagassat maleqqissaarneqarnissaat pisutissaqarlualtoq. Tassami pingaartumik nattoralit ajornartorsiutissanik ulikkaarmata. Saarulluup tammarneratigut timmisallu nerisarineqartartut ikileruussuarnertigut nerisarineqartartut annikilleriarujussuarsimapput, Kalaallit Nunaannilu tamarmi nattoralinnik misissuisarnermi paasineqarpoq nerisassanik pissarsiniartarneq annertuumik ajornartorsiutigigaa.

Piaqqat kaattut

- Ilaatigut tamanna takusinnaavarput siornagumut naleq-qiullugu nattoralit piaqqior-

tut ikilagaluttuinnartut piaqqanik marlunnik timmisitsisinnalersarneratigut. Naak uki-oq manna piaqqiormerup nalaani sila ajunngikkaluartoq, taamaattoq nalinginnaavoq piaqqiortut ataasiinnarmik pi-aqqisarsimanerat. Aamma nerisakilliortarsimanerat malun-narpoq, kaattorujussuusarlutik, siornagumullu naleqqiullugu ullut eqqaanni nerisat sinnerinik takussaasoqarlualtoq, maannakku annertuumik takusassaqqanngilaq.

- Taamaallutik nattoralit takutitsipput pinngortitami pisuussutit uumassusillit ikilieriarsimasut - timmissat aalisakkallu - 1960-ikkunnut 1970-ikkunnulu peqarlualnerata nalaanut naleqqiullugu, Frank Wille oqarpoq. - Eqqarsaatigisariaqarporlu pinngortitami pissutsit imminnut pinngitsoorsinnaannginnerat. Arlaat akornuseraanni sinneri tamarmik aamma sunnerneqartarput.

Frank Willep ilanngullugu tikkuarpaa timmissat tigutsisillit timmissallu allat inunnut najugaqavissunut nunanillu allanit angalasunut pingaaruteqarmata, pinngortitamik misigisaqarusuttarneranni. Timmissat soqutigineqartorujussupput, pingaartumik timmissat tigutsisillit angisuut, timmissanik ilisimatuunik takornarianillu nunarsuarmiit tamarmeersunik nunatsinnut tikisitsisinnaasut.

Nattoralik Nuup eqqaani Kangerluarsunnguami qassutinut napitilluni ipisimasooq meeqqanit unguneqarsimavoq, meeqqallu oqaluttuunneqarput nattoralup piaraa maannakkut qanoq kaatsigisoq.

Havørnen, der blev fanget i ørredgarn i Kobbefjorden ved Nuuk, her omgivet af børn, der fik historien om, hvordan dens unge nu sulter.

Havørn druknet i et ørredgarn ved Nuuk

Kun én unge kom på vingerne efter den ulykkelige hændelse

NUUK(JB) - Da en fisker fra Nuuk for nylig sejlede til Kobbefjorden for at tilse sine ørredgarn, var der ikke kun ørreder i garnet. En gammel havørnehavn havde ved lavvande fået den ene klo viklet ind i garnmaskerne og kunne ikke komme fri, og ved næste højvande druknede den efter lang tids kamp på at holde sig oven vande.

Ørnen er kendt af ornitologerne og er »familiefar« til den ynglende ørne-familie halvvejs inde i Kobbefjorden. Ulykken skete i juli, før ungerne var på vingerne, og da det er hanørnen, der er »skaffer« for både hunnen og ungerne, opstod der en hunnerskrise i reden.

Den ulykkelige fisker afleverede ad omveje ørnen til ornitologen Frank Wille, der sørger for, at den bliver afleveret til myndighederne. Fiskeren havde forinden - også ad omveje - henvendt sig til politiet for at høre, om han

kunne beholde ørnen, formentlig med udstopning for øje. Men det kan ikke lade sig gøre. Alle rovfugle - inklusive ørne - skal uanset omstændighederne afleveres til myndighederne.

Tager tid at få ny mager

Frank Wille fortæller til AG, at ulykken med den druknede havørn er en meget alvorlig hændelse. Der kan gå adskillige år, før det den efterladte hunørn tager en ny mager - hvis det overhovedet lykkes. Og det betyder igen, at et af de få stabilt ynglende havørnepar i Nuuk-området i alt fald for en tid er sat ud af spillet.

Frank Wille, der blandt andet er kendt for sin registrering og sine studier af havørne i Grønland, har undersøgt redepladsen omhyggeligt og mener, at der har været en krise midt i juli, netop da ørnen druknede i garnet på sydsiden af fjorden. Den ene af to

unger er bukket under for sulten og er derefter fortæret af moderen og den tilbageblevne unge.

Det er efter Frank Willes vurdering et klart vidnesbyrd om, at der har været problemer med fødetilgangen. Hunnen har imidlertid været i stand til at opfostre den ene unge, som nu er kommet på vingerne.

Bliv ved garnene!

Ørredvedtægten siger klart og utvetydigt, at man ikke må forlade sine garn. Fiskerne skal blive på fangststedet og tilse garnene med relativt korte intervaller.

- Hvis ørredvedtægten overholdes, er det meget vanskeligt at forestille sig, at sådanne ulykker kan indtræffe, siger Frank Wille til AG. - Der er nemlig to gode effekter af at blive ved garnene. Den ene er, at ørnene ikke går ned, hvor der er mennesker, og den anden er, at hvis det alli-

gevel skulle ske, så er der folk på stedet, som kan redde fuglene ud af kniben, så de ikke drukner.

Og det er ikke kun bifangster af ørne, Frank Wille hentyder til. Hvert år fanges mange fugle - for eksempel lommer - i forladede ørredgarn, og det har den forstærkende effekt, at det altid sker på et tidspunkt, hvor ungerne er afhængige af de voksne fugle.

Frank Wille understreger derfor, at der er god mening i at overholde ørredvedtægten også på dette punkt. Specielt ørnebestanden har i forvejen store problemer at slås med. Fødemængden er med torskens og byttefuglenes forsvinden stærkt reduceret, og iagttagelser af ørnene overalt i Grønland tyder på, at de har svært ved at skaffe føde.

Sultne unger

- Det ser vi blandt andet ved, at der er langt færre par, der får to unger på vingerne end

tidligere. Og selvom forholdene i år har været særlig gunstige på grund af vejret i yngleperioden, så er det mest almindeligt, at de ynglende par kun har en enkelt unge i reden. De er desuden typisk underernærede og meget sultne, og der er ingen føderester i rederne, sådan som det tidligere var almindeligt.

- På den måde giver ørnene et signal om, at der er mindre af de levende ressourcer i naturen - både fugl og fisk - end i de glade dage i 1960'erne og 1970'erne, siger Frank Wille. - Det er værd at tænke på, at netop naturen er en lang kæde af afhængige sammenhænge. Piller man ved et af leddene trækker det spor i alle de følgende.

Frank Wille peger i øvrigt på, at både rovfugle og andre fugle er et ressource i forhold til både den fastboende befolknings og tilrejsende gæsters behov for at opleve naturen i al dens mangfoldig-

hed. Der er meget stor interesse for fugle, ikke mindst de store rovfugle, som kan trække ornitologer og turister til fra hele verden.

Nunatta nattoralia pillugu misissuineq 1986-imi nanginneqassaaq

SAS-ip timmisat tigutsisillit pillugit aningaasaateqarfiata Verdensnaturfond-illu (WWF) nunatta nattoralianik misissuineq ukiormannattaq 80.000 kr-inik aningaasaliiffigeqqissavaat, naatsorsuutigineqarporlu Kalaallit Nunaanni namminersornerullutik oqartussat taamattuttaq amerlatigisunik aningaasaliissuteqarumaartut

Timmissanik ilisimatooq Frank Wille ukiorpaalunngortuni Kalaallit Nunaata nattoraliaa inooriaasia pillugu paasiniaanermi pisortaasimavoq. Misissuineq siorna anner-tusineqarpoq, SAS-ip timmissat ti-gutsisillit pillugit aningaasaateqar-fittaavanit, timmissat tigutsisillit nungutsaaliorneqarnissaat eqqar-

saatigalugu Verdensnaturfonden (WWF) peqatigalugu pilersinne-qarsimasumit aningaasaliisoqarne-ra tunngavigalugu, peqatigitillugu namminersornerullutik oqartussat nalunaarput nattoallit avannarpa-sinnerusumiittut — Paamiut, Nuup Maniitsullu eqqaanniittut, ilisima-saqarfiginerujumagitik.

Misissuinerup taamatut annertu-sineqarnerata, siornali aallartinne-qartup, kinguneraa nattoralinnik kisitsineq ukiormanna kommunini pingasuni taakkunani ingerlanne-qarnerussamat, naatsorsuutigi-neqarporlu aamma nattoallit ta-maaniittartut inooriaasiat pillugu siornatigornit annertunerusumik

Sului siaarlugit 2,70 meteriugamik nattoralik timmiaavoq takuminartor-suaq. Minnerunngitsumik uanituut pisaminik eqalungaatsiarsumik kim-miarluni ullumi sinaannut minnialeraangami.

paasisaqartoqarumaartooq.

— Ukiormannamut pilersaarutit naammassereerput. Umiatsiara Kujataani ukiisissimagakku taa-vunnarlunga aallanninninni nam-minersornerullutik oqartussanut qinnuteqaatiga naammasseqqaa-rallassavara, Frank Wille, ukiut 14-issaanni taamatut misissuigaluttua-lersooq oqarpoq, ukiunilu taakku-nani Kujataani kangerluit misissu-iffigisarsimavai, ilisimasaqarfigil-lualersimallugillu.

— Ukiormanna samminerussa-vakka Qeqertarsuatsiaaniit avan-namut. Immikkoortut marluusar-luta sulissaagut. Arlavut toqqaan-narlutik Nuuliassapput, nammin-neerlutilli Nuup kangerluini pissut-sit paasiniaavigissallugit, Frank Wille oqarpoq.

— Uagali piaakannersumik Ku-jataaniit aallartissaanga siorna mis-issuivigisimasavut sukkakannersu-mik aqusaartussallugit. Tassanilu nakkutilliissutissanik kisitsissaan-ga. Tikissavarpulli Amerallip Ka-ngerlua pissanganarlunnartooq. Tassani pissutsit ilisimasaqarfi-ginngilluinnarpagut, nalulluinnar-parpullu aappariikkuutaat 15-ujumaarnersut 30-ujumaarnersul-luunniit. Tikissimannngisaannagaq misissuiffigissallugu assut pissa-nganarpoq. Tassani pissutsit ilisi-masaqarfiginngiusavikkatsigit.

Piffissaajarnartooq

Pilersaarutit malillugit misissuiso-qatigiit immikkoortut marluk Nuummi naapittussaapput suleqa-tigiillutilli Akiatigut avannamut ingerlaqqittussaallutik, ilaatigut pi-sariusorujussuarnik suliasaqarlutik. — Ilaatigut gummiðadit atorlu-git nuna annertoourjussuaq misis-suiffigissussaavarpur, Frank Wille oqaluttuarpoq. Nuup Kangerluata avannaatungaani Akianilu taseqar-feqarpoq ilaatigut annertoourjus-suarnik.

— Tamanni nattoaleqassanga-tippisiuk?

— Aap, marlussunnik ilisimatin-neqareersimavugut. Nammineer-lunga 1975-imi 76-imilu angallavi-gitsiareersimavara, ilimasulluinnarpungalu. Paaserusulluinnak-katta ilaagaat qanga Nuup eqqaani nattoallipaaluusimasut aquutera-lannik atuilernerujussuup kingor-natigut sumut tammakarsimaner-sut.

1974-imi Nuup eqqaani kisitsi-nermi nalunaarsukkat Frank Wil-lep tigummivai. Ukiormannalu su-kumiisumik kisitsinikkut paasine-qarsinnaalissaaq qanoq pisoqarsi-manersooq.

Atortuut pingaaruteqartoq

Ukiormanna misissuisoqatigiit marluisussaammata angallattitaaq marluusariaqassapput. Siornatigut nattoallinnik misissuigaataasareer-simasup — ilinniartitsisup Arne Kyed-ip, 1973-74-ilu peqataareersi-masup, Frank Wille neriorsorsima-vaa ukiormannattaq peqataaqqik-kumalluni.

— Taanna ukiuni 20-ini Kalaallit Nunaanneersimagami Kalaallit Nunaanni pissutsinik ilisimasaqar-luinnartuuvooq. Aammalumi ka-laallisorluinnaq oqalussinnaalluni, Frank Wille oqaluttuarpoq. Taas-sumap ilageqqissavaagut. Qujanar-luinnarpoq. Asulumi angallateqa-rilluni. Taamaattumik isumalluar-torujussuuvugut.

Frank Wille nammineq immik-kut sanaamik angallateqarpoq. Si-kusiutaasinnaasunngorlugu glasfi-berimik qalligaq. Initannguaqar-

poq immallu qaavanut qaqilaarsin-naalluni. Frank Willelu oqarpoq taanna atortuutaasoq pingaarute-qarlunnartooq.

80.000 kr-it, namminersornerul-lutik oqartussat siorna tapiissutigi-saasa avataasigut immikkut ittu-mik 35.000 kr-inik tapiiffigineqar-simapput, taakkulu aquuteralam-mut Johnson-imut atorneqarsi-mapput. Ukiormannali Frank Wil-le aquuteralammik taamaattumik 90 hk-limmik pissarsiniarniarpoq. Taamaaliorniarniarporlu ikiortinilu misilittagarilersimasatik tunngavi-galugit.

Nalunaaqutsersuineq

Timmissanik kisitsinermi pingaa-ruteqarlunnartarpoq paffimmiu-lersuilluni nalunaaqutsersuineq. Taamatut nalunaaqutsersuinnikkut uumasut pissusii assigiinngitsut paasinianeqarsinnaalersarput, soorlu timmissat qanoq amerlatigi-sut ukiut marluk pingasulluunniit qaangiunnerisigut toqusarnersut. Timmissat qanoq ilinikkut inersi-masunngortarnersut namminnerlu piaqquulertarnersut. Tamakkumi ullumikkut ilisimanegaangaangil-lat. Nalunaaqutsersuinnikkullu paa-sineqarsinnaalersarpoq timmiaqa-tigiit qanoq imminnut akuleruffi-geqatigiitsigisarnersut.

— Niui illuttut paffimmiulertar-pavut. Talerpillermi allatut qali-paatimmiittarpoq timmiaq ukiumi sumi pinngorsimanersooq. Siorna paffimmiut taakku qernertuupput. Taamalu nattoallit qernertumik paffimmiullit takugutsigit ernger-luinnarluta qernertumik nalunaa-qutallit takugutsigit erngerluinnar-luta paasissavagut 1985-imi taker-tuusimasut. Isigaanni saamerlermi-ittarpoq allatut qalipaatik, tassalu sumeersuunerannut tunngasoq. O-rangemik qalipaatikallit kujasinneru-sumeersuupput. Tungortut Paa-miut eqqaanneersut. Qalipaatiklu taakku ukiumiit ukiumut allan-ngortannngillat. Pissanganarpoq paasissallugu timmissat nalunaa-qutsikkat siullit qaqugu aappanits-itsilerumaarnersut piaqquileru-maarnersullu.

Taamalu nalunaaqutsersuineq aqqutigalugu Kalaallit Nunaanni nattoallit, silarsuarmi nattoale-qatigiinnit ikinnerpaasut, pingaa-ruteqarlumik paasisaqarfigi-sinnaalissavagut.

Paasineq ajornanngilaq timmis-sat utoqqaat agguaqatigiissillugu qanoq utoqqaassuseqalertarnersut. Oqarsinnaavugulli tamanna ili-simannngikkipput, immaqa uagutsi-tuulli utoqqaatigilersarmata. — Immaqaluunniit sulii utoqqaanerul-sarlutik, Frank Wille oqarpoq. Allaammi uppersarneqarsima-voq ilaatigut 50-it tikillugit ukioqa-lertartut, ilisimannngilarpulli qanoq amerlatigisut taamatut ukioqor-tutigilersarnersut.

Frank Wille ilanngullugu oqalut-tuarpoq nalunaaqutsersuutit ukiu-alunni — 1981-imiit — atorsimasa-tik ajornartorsuutigisartarsimagi-tik. — Paasisakka malillugit tama-tumunnga pissutaavoq inuit natto-lalinnik piaqqanik toqungasunik nassaarsimasut nassiussinngitsoor-tarnerat. Nalunaaqutsersuinerup pingaassusianik inuit paasinnillu-arsimannnginnerat tamatuuna er-sertarpoq. Kalaallit Nunaata natto-ralia, Kalaallit Nunaata uumas-oqassusianut ilagitillugu paasilluar-niassagutsigu qanorpiaq ittuussu-sia ilanngullugu ilisimasariaqarpar-put.

Nattoallinnik misissuineq pillu-gu allaaserisa naanera AG-mi tul-lermi ilanngunneqarumaarpooq.

DET GRØNLANDSKE OLIEAKTIESELSKAB

leverer olieprodukter fra importlageret »POLAR OIL« i Færøgehavn med tankskib til grønlandske byer, der har havne-tankerlæg for modtagelse af skibsforsyning.

Kalaallit uuliamik piginneqatigiiffiat

Uuliamit nioqqutissiit peqqumaastiveqarfiimmit »POLAR OIL« -imut Kangerluarsorutisimittumit umiarsuutit assar-torneqartarput Kalaallit Nunaanni illoqarfinnut, umiarsuit atorlugit piginneqarnissaminut umiarsuulivinni tarikeqar-feqartunut.

Naqiterisitsisoq Udgiver

Suliffeqarfik imminut pigisoq:
Den selvejende institution
Atuagagdlitit/
Grønlandsposten.
Sdr. Herrnhutvej 22,
Postbox 39, 3900 Nuuk,
telefon 2 10 83, Telex 90631
agagag gd

Aaqqissuisoqarfik/Redaktion Nuuk-Ilulissat

Nuuk: Jørgen Fleischer (ansvars-
havende), Elisabeth Lyberth, Peder Munk
Pedersen, Louise Inger Lyberth
(fotograf), Maannguaq Berthelsen (tolk).
Ilulissat: Svend Møller (telefon
4 38 62, Postbox 286, 3952 Ilulissat)

Pisartagaqarneq annoncillu Abonnement og annoncer

Forretningsfører Paula Krohn,
assistent Rasmus Brandt.
Tunniussivissaq/Indleveringsfrist:
Saqqummerfissaq sap. ak. sioqullugu
sisamangornermi nal. 12.00
/Torsdag kl. 12.00 før udgivelse.

Danmarkimi immikkoortoqarfik Danmark afdelingen

Redaktion: Torben Lodberg,
Folketinget - Christiansborg
1240 København K. Telf. 01 15 95 91,
telex 15 805.
Annoncer: Harlang & Toksvig,
Bladforlag A/S. Dr. Tværgade 30, 2. sal,
1302 København K.
Telf. 01 13 86 66, telex 15 805.

Tusagassioortut Korrespondenter

Pia Rosing Heilmann,
3940 Paamiut, telf.: 1 72 15.
Henry Sørensen, 3911 Sisimiut,
telf. 1 46 66.

Naqiterneqarfia Tryk

Amerlassusii/Ugentlig oplag: 6.050
Kujataata naqiterivia/
Sydgrønlands Bogtrykkeri

En ca. seks uger gammel ørneunge. Havørnene får oftest kun een eller to unger, som hver især spiser ca. 50 kg fisk under opfostringen. (Foto: Frank Wille)

Projekt Nagtoralik — den grønlandske havørn fortsætter også i 1986

Atter i år støtter SAS' rovfuglefond i samarbejde med Verdensnaturfonden (WWF) projekt Nagtoralik med 80.000 kr., og der regnes med et lignende beløb fra Grønland hjemmestyre

I en årrække har Frank Wille været projektleder på det videnskabelige forskningsprogram, som har haft til formål at indsamle viden om den grønlandske havørns levevis. Sidste år blev programmet udvidet, idet det modtog støtte fra det nyetablerede SAS rovfuglefond, som blev etableret i samarbejde med Verdensnaturfonden (WWF) til bevaring af de skandinaviske rovfugle, samtidig med at hjemmestyret gav udtryk for, at man gerne ville have yderligere kendskab til bestanden af havørne længere nordpå — i Paamiut, Nuuk og Maniitsoq kommuner.

Denne udvidelse af projektet, som allerede blev indledt sidste år, betyder, at bestandsoptællingen i år vil koncentrere sig om de tre nordlige kommuner, hvor man regner med at kunne få udvidet den viden, som tidligere har været indsamlet i dette område.

— Planerne for i år er sådan set færdige. Jeg skal nu have færdiggjort min ansøgning til hjemmestyret, inden jeg selv tager op til Sydgrønland, hvor min båd har ligget vinteren over, siger Frank Wille, der nu på 14. år er parat til at gå igang med den opgave, som i disse år har ført ham rundt i de sydgrøn-

landske fjordsystemer, så han kender dem bedre end så mange andre. — Det væsentligste område vil i år være fra Fiskebækket og længere nordpå.

Det kommer til at køre på den måde, at vi arbejder i to hold i år. Det ene hold tager direkte til Nuuk, hvor de starter selvstændigt med at gennemgå hele Nuuk fjordsystemet, siger Frank. — Jeg starter selv sydfra ret tidligt og arbejder mig ret hurtigt op igennem det område, som blev gennemgået sidste år. Her vil jeg så lave nogle kontroloptællinger. Men så kommer det meget spændende, for netop fra Fiske-

næsset og op til Ameralikfjorden ved vi simpelthen ikke noget. Vi har ikke antydning af, om det er 15 eller 30 par, vi finder. Det bliver meget spændende, for der har aldrig været optalt noget i det distrikt før. Vi ved meget lidt om det.

Tidskrævende

Efter planerne skal de to hold mødes i Nuuk, hvorfra de så skal arbejde sig videre op nordpå og over til Nordlandet, hvor der er nogle meget tidskrævende opgaver. — Der skal vi ind med gummibåde i dette meget store land, fortsætter Wille. Ind i nogle søkomplekser både i den nordlige del af Godthåbsfjorden og på selve Nordlandet.

— Er der muligheder for at finde havørne dér?

— Ja, vi har allerede to opgivelser dér. Jeg har selv i 1975 og 76 været igennem mange af de lokaliteter, så vi har meget fine muligheder for det. Det er det, der sådan set er værdifuldt nu for at kunne udtale os om, hvad der er sket med bestanden i netop Nuuk-området, hvor flere af de traditionelle ørnepar i området skal være forsvundet efter de seneste års intense speedbådssejls.

Frank Wille tilføjer, at han ligger inde med optællinger fra Nuuk-området i 1974. Meget grundige optællinger, som kan danne baggrund for, at man efter optællingen i år kan tillade sig at sige, hvad der er sket.

Et vigtigt redskab

I og med at der i år vil være to hold, vil der også være brug for to både. Frank Wille har derfor fået tilsagn fra en tidligere deltager i havørneprojektet — skolelæreren Arne Kyed, der var med i 1973 og 74.

— 20 år har han været i Grønland efterhånden, og han er en af dem, der er blevet integreret meget i samfundet. Taler flydende grønlandsk, fortæller Frank Wille. Nu kommer han med igen. Det er den rigtige mand. Han har den rigtige båd også. Så det ser meget fornuftigt ud alt sammen.

Selv har Frank Wille en specialbygget båd. Det vil sige at den er glasfiberforstærket, så den er bedre til issejls. Den har en lille kahyt, og frem for alt er det en halvplanende båd, som bliver i vandet. Frank betegner den som det bedste redskab, han og hans hjælpere har fundet frem til.

Udover de 80.000 kr., som hjemmestyret sidste år støttede projektet med, så fik projektet via en tillægsbevilling ekstra 35.000 kr., som er blevet investeret i en Johnson påhængsmotor. I år vil Frank forsøge at få stillet en 90 hk motor af dette mærke til rådighed for projektet.

Baggrunden er de gode erfaringer, som han og hans medhjælpere har indhøstet gennem årene.

Ringmærkningen

En meget vigtig del af projektet er den ringmærkning, som finder sted sammen med bestandsoptællingen. Via ringmærkningen prøver man at få lidt mere viden om forskellige biologiske forhold, og ringmærkningen er derfor et redskab til at få oplyst, hvor mange fugle, der dør inden for det første, andet og tredje år. Hvornår fuglene bliver kønsmodne og selv begynder at yngle. Det ved man nemlig ikke ret meget om idag. Endvidere vil ringmærkningen vise udvekslingen mellem bestandene, som man heller ikke ved meget om.

— Det er sådan, at vi sætter en ring på hver ben, fortsætter Frank Wille. På det højre ben får de en farve, der fortæller hvilket årstal fuglen er født. Sidste år var denne ring sort. Dvs. at hver gang vi fremover ser en ørn med en sort ring, så kan vi straks sige, at den er kommet på vingerne i 1985.

På det venstre ben har vi så en farve, som fortæller i hvilket distrikt, den er født. Orange er det sydlige distrikt. Blå er Paamiut-distriktet. Og den farve er selvfølgelig konstant år efter år. Det bliver meget spændende at se, hvornår de første farveringmærkede ørne kommer ind på gamle redepladser, danner par og begynder at yngle.

Ved ringmærkningen er der altså mulighed for på lidt længere sigt at få meget værdifuld viden om den grønlandske havørn, som er blandt de mest fåtallige fugle i verden.

Der er mulighed for at få oplyst, hvad gennemsnitsalderen er for de gamle fugle. Den kender vi faktisk ikke, fordi de faktisk kan blive lige så gamle som os. — De kan endda blive ældre, tilføjer Frank Wille. Man har beviser for, at ørne kan blive over 50 år, men hvad vi ikke ved er, hvor tit det sker.

Frank Wille tilføjer endvidere, at han har haft lidt problemer med de ringe, der har været brugt igennem nogle år — siden 1981. — Det skyldes såvidt jeg kan se, at folk beholder dem eller kvier sig for at sende dem ind, hvis de finder en ørn, der er gået til i de første leveår. Man har endnu ikke en udpræget forståelse for, at ringmærkning er noget, man laver for folks egen skyld. For at vi kan følge den grønlandske havørn, som efter min mening er en del af det økologiske system i Grønland, hvor der også er plads til den.

lod

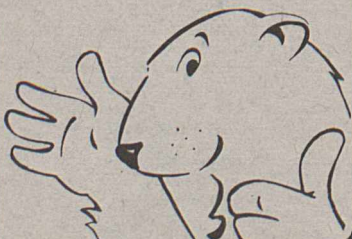
En afsluttende artikel om projekt Nagtoralik 86 bringes i næste nummer af AG.

Nuna Bank'iml aktlaattilinnut!

Eqqaamasluk! Ataatsimeersuarnissamut isissutissat kingusinnerpaamik 4. april 1986 aaneqasammata.

Til Nuna Bank's aktionærer:

HUSK! Adgangskort til Generalforsamlingen SKAL afhentes SENEST den 4. april 1986.

Store vogne

Døgnvagt

minitransport

AG TUNUA

**Nagtoralik - kanok
pinekarnigssâ kalâtdlit
aulajangísavât**

**Nagtoralik
- befolkningen afgør
dens skæbne**

Kalâtdlit-nunâta kitâne kujatâne nagtoragdliip kanok inûneranik ukiune kingugdler-pâne misigssuinerit nutârdluinarnik pâsissagssakartitsiput, pingârtumik nagtoraliup inûssutainut tûngassunik.

De seneste års undersøgelser af havørnens levevis i Sydvestgrønland har givet helt nye resultater, specielt om ørnens føde. (Foto: Frank Wille)

POSTBESØRGET AVIS
STATSBIBLIOTEKET
UNIVERSITETSPARKEN
8000 ÅRHUS C

Toms
CHOKOLADE

Toms Yankie Bar
giver energi
og godt humør

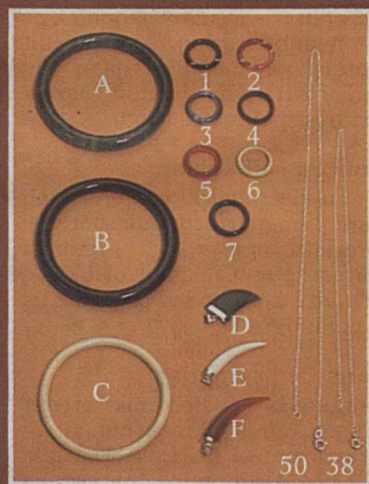
nakússagsaut kímagsautdlo

**Smarte smykker
behøver ikke
være dyre.**

Tand kr. 49,-. Sølvkæde kr. 21,-. Armring kr. 119,-. Ringe pr. stk. kr. 29,-.

Nyhed.- Glæd dig selv. Eller en du holder af.

Nu har du mulighed for at vælge og sammen-sætte forskellige smarte smykker i agat, jade og elfenben. Lige efter din egen smag. Farverne passer sammen. Der er forskellige størrelser.

Ringe, halssmykker, kæder, og armringe i den bedst tænkelige kvalitet - meget smukt forarbejdet.

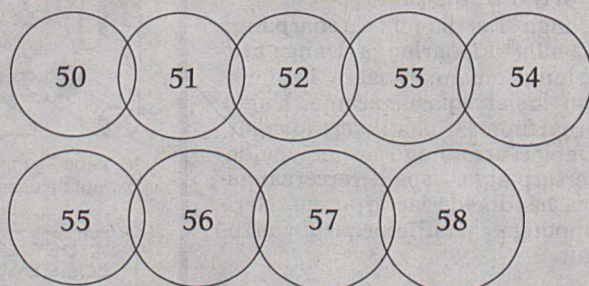
Armringe i grøn jade (A), sort serpentin (B) og hvid elfenben (C). 3 størrelser - lille, mellem og stor. Priser fra kr. 39,-.

"Tand"-halssmykker i grøn jade (D), hvid elfenben (E) og i flot rød agat (F). Toppen er af 925 Sterling silver. Ens pris kr. 49,-.

Sølvkæder (passer til halssmykker) i kraftig kvalitet. 830 Sterling Silver i 2 størrelser - 38 cm til kr. 21,- og 50 cm til kr. 31,-.

Ringe i 7 forskellige typer. Vælg og kombiner farverne (se kuponen). Ens pris kr. 29,- pr. stk.

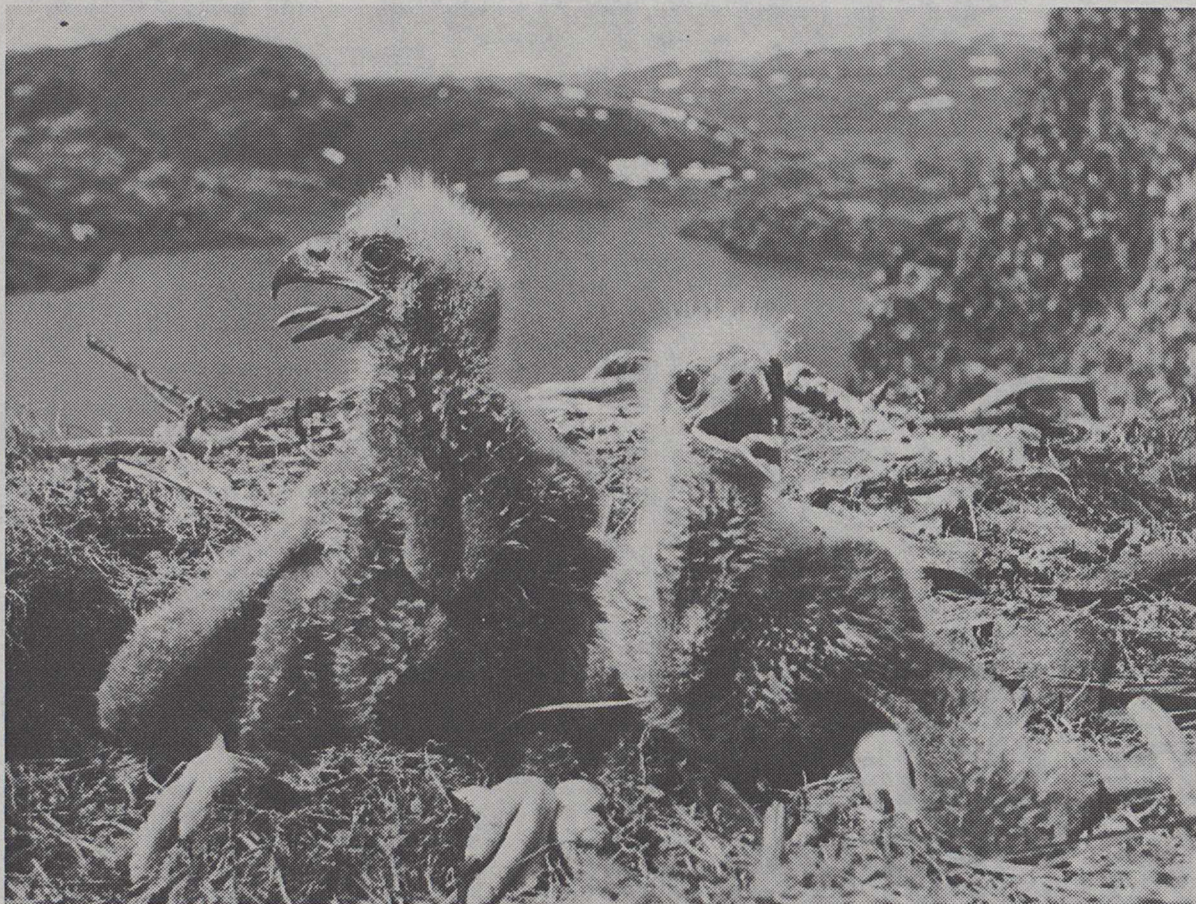
Sådan finder du din størrelse. Placer een af dine ringe her - og find den rigtige størrelse (indvendigt mål).

Udfyld kuponen og send den til os i dag. Vi leverer omgående. Du har 10 dages returret. Husk eventuelt at anvende den særlige emballage du får leveret dine smykker i. Betal med crossed check - intet gebyr, eller pr. efterkrav + gebyr kr. 9,-.

Bestillingskupon			
Armringe:		Ringe: à kr. 29,-	
stk.	størrelse	stk.	type
1	A	1	Sort/hvid agat
2	B	2	Rød/hvid agat
3	C	3	Blå/hvid agat
4	(størrelse: lille, mellem eller stor)	4	Grøn jade
Tand/halssmykker:		Navn: _____	
stk.	pris	Adresse: _____	
1	D à kr. 49,-	Postnr.: _____ By: _____	
2	E à kr. 49,-	Sådan betaler jeg:	
3	F à kr. 49,-	☐ crossed check (intet gebyr) ☐ efterkrav + gebyr kr. 9,-	
Sølvkæder:		ARCTIC GEM TRADING APS. POST BOX 75, DK 3910 SDR. STRØMFJORD, GRØNLAND	
stk.	størrelse		
1	50 cm à kr. 31,-		
2	38 cm à kr. 21,-		

ARCTIC GEM TRADING APS.
POST BOX 75, DK 3910 SDR. STRØMFJORD, GRØNLAND

nagtoragdliit piarait mardluk, sap. akúnere 5 migssáne utorkautigissut. piaraugatdlarnerme merkut kakortut ilait sule niakuiniput. nagtoragdliit piarkat ineriartortut ukiumingne sujugdlerne arfinek mardlungne 75%-ínt amerdlanerussut tokussarput.

To havørneunger, ca. 5 uger gamle. De har stadig rester af den hvide ungedragt i hovedet. Dødeligheden blandt de unge ørne er over 75% i de første syv leveår.

nagtoragdliit kanok inûneranik pāsissutigssat nutât

tingmíssanik ilisimatûp Frank Willep nagtoragdliit Kalâtdliit-nunâta kitâne kujatâne savautekarfiussune kanok inûnerat atugakarneratdlo ukiune 8-ne pāsiniagarisimavâ pāsissaminigdlo pingârnerpânik matumûna okalugtuarlune.

ássilíssok: Frank Wille.

nagtoralik tingmiauvok aulisa-gartûmanerussok, âmale kêrdlûtûkûnik, naujanik, tulugkanik, te-reangnianik savârkanigdlo pissakartardlune. taimatut pāsissat tásáuput Kalâtdliit-nunâta kitâta kujatâne Kalâtdliit-nunâne nagtoragdliit inûneranik kanordlo atugakarneranik ukiune arfinek-pingasune misigssuinerit kingunerisa nutânerpât ilait, tingmíssanik ilisimatûmit Frank Willemit ingerdlânekarsimassut. pāsissat nutât tamâko iluakutigalugit tarkavane misigssuivfiusimassune savautigdlit pingârutekartumik sulekatiginekalersimáput.

Kalâtdliit-nunâne tamarme nagtoragdliit áiparikûtât 100-t migssiliorpait, tásáa utorkait 200-t. táukunûnga ilángúnekásáput erniortûngitsut inûsugtut 1-7-inik ukiugdliit sume tamânitut amerdlássusê ilisimanekángitsut. nagtoralik Kalâtdliit-nunâta kitâne ímaka ukiune 10.000-ne nungúnekarnane tingmiausimavok, Europamilo nagtoralekatimingnit kanigissarinerpaussamingnit avigsârsimavdluianardlutik. tamatuma kingunerissânik Kalâtdliit-nunâne nagtoralik ingmíkut ítungordlune ineriartorsimavok. anginerulersimavok, tásáa najugakarfik issigtok ingmíkut ítok nalerkútungorsarfigisimavdlugo.

nagtoragdliit ukiune arfinilingne agfáinarmik amerdlatigilerput

— tingmiak táuna tupingnardluinartok pèrugpat Kalâtdliit-nunât

pínarnane âmale silarssuarme úmassokarníkut pítsúnguatlau-táusaok, Frank Wille okarpok. ukiune arfinek-pingasune silarssuarme pingortitak pivdlugo aningaussautekarfingmit tapívginegardlune Kalâtdliit-nunâne nagtoralik pingârtumik Qaqortup Narssavdlo savautekarfine misigssugarisimavâ, savautekarfit táuko nagtoralingmut inûvfigisavdlugit pitsaunerssaungmata. nagtoragdliit inekarfíne nagtoragdliit amerdlássutsimíkut 1974-ip kingornagut agfáinángorsimáput, Frank Wille okalugtuarpok, nangitdlunilo:

nagtoragdliit nungúnekánginígssat tamarmik kigsautigât

— nauk tingmíssat táuko agfáinángordlutik íkilisimagaluartut nagtoragdliivle Kalâtdliit-nunâne nungúnekarane tingmiauginarnígssâ isumavdluarfigisavdlugo píssutigssakardluarpok. sujugdlermik Kalâtdliit-nunâne píngortitak tokunartokarníkut imânarssuak ajornartorsiutekátekángilak, taimalo nagtoralik píssusigssamisórdluinartumik máni-liordlunilo piarkissarpok. áipagssânigdlo isumakarpunga kalâtdliit amerdlanerpagssuit tingmíssap táussuma nungúnekánginígssâ sokutigissarigât serkoriángit-sórtardlugulo.

— nagtoralik tingmíssanut inuit kigsautigigpássuk aitsât nungutitáungisinauvok Frank Wille okarpok. — arrítsuinarmik amer-

dliartortarput, tingmíssatdlo amerdlartortarput, tingmíssatdlo táuko atausiákât utorkalerujgssuarsináuput, ukiut 50-60 anguvdlugit. taimalo tingmíssat táuko sujunígssânút ajunârutaurujgssuurtugssauvok nagtoragdliit erniortut utorkait táuko ilait amerdlavatdlât autdlainekásagpata. savautigdlit, aulisartut piniartutdlo tásáuput pingârnerssaussut nagtoraliup Kalâtdliit-nunâta kitâta kujatâne tingmiaujuáinarnígssâta ilungersútiginekarnerane.

nagtoragdliit pivdlugit suliariniagak

misigssuiníkut suliariniagakmut tunuliakutausok pivdlugo Frank Wille okalugtuarpok:

— Kalâtdliit-nunâne tamarme nagtoragdliit erkigsisitauvdluinarnarat autdlartípok 1973-íme, kisiáne taimángarnitdle nalunarungnaerêrpok tingmiaujuáinarnígssâ isumangnaitdlumavdlugo tamána námágitok. ilisimassagssat amigautigivagut úmassokássusermut túngassut píngârutekartut amerdlasût âmalô nagtoragdliit Kalâtdliit-nunâne kanok atugakarneranút túngassut. 1973-ímit 1974-ímut misigssuivdlune sulinerme pekatausimavunga, sulianerdle mánamut sule ingerdlassok 1975-ímit autdlartínekarporok sujunertarínekar-tok tásáauvok nagtoragdliit kanok úmassúneranik ilisimassagssanik sukumíssumik katersuinígssak, ilisimassagssat tamâko igdlersuiníardlune sulinerme ator-nekarsináusangmata ilimagissatdlo nutât sokutigingnigtunút atugagssángortiniardlugit, sórdlo nálagkersuissunút erkigsisimatísingnigssamik agsörtútekatigíngnerme ímalúnit úmassunik ilíniartitsissunút, ilíniartitsiner-mingne atorugssamingnik kigsautekartunút.

nagtoragdliit pissarissartagai taimailivdlune ingerdlânekartume tásáane suliarínekartut píngârnerssaisa ilagât nagtoragdliit pissakartarneranik pāsissutigssanik erkordluartunik pigssarínígssak. avdlanartútítut okautiginekarsináuvok Frank Willep ukiune arfinek-pingasune pāsissagssarsiortarsimavdlune upernâk mána aitsât sujugdlermêrdlune nangmínek íssimínik nagtoralik savârkanik tigussissok takusimagâ.

1975-íme Frank Willep autdlarnerpâ misigssuariausek nutârdluinak, tásáa ássilíssut atordlugo píssanik nagtoragdliit inímine piarkaminút tikiússainik agdlagtuínek autdlarneramiuk.

init arfinigdlit alaitsináinekartut

— uvdlune nagtoragdliit inímingne piarakarfígissáine, tásáalo majip nálerneranít augustusip kerkanút, nagtoragdliit inuait arfinigdlit 1976-ímit 1979-ímut atassuínavingmik alaitsináitarisimavagut inímit 150 meterit migssâne ungasigtígissume torkorsimavfekardluta, Frank Wille okarlugtuarpok.

— uvdlune únuanilo 318-íne inínik alaitsináivfigíssavtíne úmassut píssarissat 660-ít nagtoragdliit piarkamingnukáupait. táukua ilait 92 procent aulisagáuput sívnerilo tingmiauvdlutik teriangniaravdlutígdlô. taimailivdluta aulajangiúsinauvaput nagtoralik aussaunerane aulisagartûmanerussartok âmalô ilaisa teriangniarkat íkigtúngitsut píssarissarait. kísalo nagtoragdliit íngmingnorpiak atátídlugo tingmíssanik aulajangersimassunik sórdlo naujanik, kêrdlutûkûnik tulugkanigdlo píssakarníartarput.

nagtoragdliit ilait savârartarput

— nalujungnaersimavaput aulisagkat 50 kg migssingínâ nagtoragdliit piarânik inerítissavdlune námagtok uvdlormut nerpingmik 600-800 gramínik píssardlune, tamánalo pāsissutigssauvok nutârdluinak. ukiúnerít kingugdliit mardluk savautekarfíngne savat ernívfisa nálâne misigssuissarsimavunga nalujungnaerumagaluardlugo nagtoragdliit, teriangniat tulugkatdlo kanok angnerutígissumik savârkanik í-nórdlânik pigssarsissartut. sulínermílo tásáane savautigdlit tamarmik sokutigingnigsimáput nalílernekarsináungitsumígdlo íkiortarsimavdlunga, Frank Wille okarpok.

— savautigdlit akornáne nangmingnek takungnigsimassunít ugpernarsarnekarporok nagtoragdliit ilait savârkanik tigussissarsimassut. savârkatdle nagtoragdliit inûsugtúneríne neríssáinút ílâungítldat. tamána tupâtdlang-nángílak, tásáame savârkat majívdle nálernerane nagtoralingmit kívénekarnígssamingnút angívatdlâlerêrsarput. tásáungalo ílángutdlugo okautigínekásaok ukiup taimailínerane nagtoragdliit inûssutigssarsiorniardlutik ajornartorsiutekartorssúngínerat.

sapâtip akúnerata kângíúnerane savârkat okímáipatdlâlerêrput

Frank Wille okarpok nagtoragdliit tamâko savârkanik tigussiniartarnerat aningaussarsiornermut túngatítdlugo ajornartorsiutitút íngmíkórtutút íssigínâsavdlugo ajornakusórnâsassok. tásáame píssutsít avdlat amerdlasût tásáane súniutekarput, tásáa savârkat kanok amerdlatígissut anígíssarnerínut, sórdlo ukiúnerata atugardliornâssusia savatdlo kanok inûssutigssakartígíssusiat. nagtoralik tímímígut nukekarporok píssagssak 3-4 kg-ník okímaigtígíssok píssarísinauvdlugo.

tásáa tingmíssússiniardlune píssarísinaussâ okímáínerpâk. savârkat arfinek-píngasúinarník uvdlokalerângamik tíngutagssatut okímáipatdlâlerêrsarput.

pâsinekarnígssak píssariakarpok

Frank Wille nagípok:

— savautigdlit tamarmik pílerssárutígínekartutut nerssutau-ssivíliorpata námagtunígdlô ukiumut neríssagssautekalerdlutik tauva savat piarkívfíngmik nálâne angerdlarsímanerujgssuángúsáput nákutígínegardlutik. tamatuma kinguneríssugssauvâ nerssutit nujuartut savârkanik ílángarteríssarnerata mígdíngátsiarnígssâ. savat erníssut savârkatdlo aitsât nunamut autdlartínekartarput savârkat savamik malingníngnigssamut íssimutdlo akerssúnígssamut písinaulerpata.

nagtoragdliit savârkanut inórdlânút navíanartorsiutauneránik savautigdlit ísumakarnarat Frank Willep súngítsútíngíla. — nagtoragdliit savârkanut taimalo aningaussarsiornermíngnút ulorianartúnerínik savautigdlit ísumakarfíngnigtítdlugit píssariakarpok nálagkersuissut píngortarssuárdlo pívdlugô sulekatígíftit túngánit ajornartorsiut árkíngniardlugo pasingníngnigssak sokutigíngnigssárdlo, okarpok. — agsut ajokusísimavok taimane nagtoragdliit erkigsisimatitauvdluinarnígssâ aulajangernekarmat savautigdlit akulíutínekángítldluínarsímanerat. nagtoragdliit piarkíssartutut savautekarfíngne tingmiauginarnígssât aitsât ísumangnaitdlínekar sínauvok savautílingnik sulekatígíngnerup kinguneríssátut, Frank Wille aulajangersumík okarpok.

nagtoragdliit pivdlugit

sulíaríníagak íngerdlajuarpok nagtoragdliit pivdlugit sulíaríníagak íngerdlajuarpok, sujunígssamílo pílerssárutit pivdlugit Frank Wille okarpok:

— erkarsautígáput káumar-sáínek atordlugo sulíníarnígssak, ássít takússutigssarpagssuit ílísímassatdlo Kalâtdliit-nunâta nagtoralia pivdlugo mánamut pígsarsíarínekar símassut kímútdlúnít atortugssángortísvdlutígí. nekerórutígínekar sínáuput ássíssat sekerssítágtak atautsímórtut atuarfíngne atuartítsínerme atugagssat ígdlokarfíkútártumígdlo TV-utílekatígíngnit ator-sínaussut. âma pílerssárutígínekarporok magpersagaliornígssak okautíst mardlút atordlugit sokutigíngnigtunút mérkanutdlo atugakíornígssak kalípautilíngnik ássíliartálingmik, nagtoragdliit piarkíortarneranik píniartarneranígdlô okalugtuartumík.

ilísímassagssanek nutânik píggarsíornekarporok

— pílerssárúsíorparput savautekarfíngne piarkíortartut amerdlássusísa nákutígíngníníktut kísínekar níngssât, misígssuínérít-dlo úmassússusermut túngassut íngerdlaterkíngniarpavut, sórdlo pásíniardlugo piarkat íníngnít tíngísímassut angajorkámíngnik píngítsúísínaussarnerat kanok sívísutígíssartok. âma kígísautigáput nagtoragdliit neríssaisa inûssutigssartakardluartut ínekarfísa erkáíne kánkane naussunút kanok píngârutekartígínerisa misígssornígssât.

— kíngugdliutdlugo, ímakale píngârnerpájuvok, savautílingnút atássutekardluarnerup angnerúsarnekar níngssânik kígísautekarnek, táukualo takussakartarnermíktut pásíssaisa, píngârtumík nagtoragdliit píniartarneranút túngatítdlugo, ator-nekarnígssât, Frank Wille naggatátígtut okarpok...

-h.

Nye oplysninger om havørnens levevis

Ornitologen Frank Wille har i otte år studeret havørnernes levevis og vilkår i fåreavlskommunerne i det sydvestlige Grønland og fortæller her om de vigtigste resultater.

Fotos: Frank Wille.

Havørnen er overvejende fiskeæder, men tager også andefugle, måger, ravne, ræve og lam. Dette er nogle af de nyeste resultater af de otte års undersøgelser af den grønlandske havørns levevis og vilkår i det sydvestlige Grønland, foretaget af ornitologen Frank Wille. I kraft af denne nye viden er indledt et positivt samarbejde med fårholderne i området, hvor undersøgelserne har fundet sted.

Der er i hele Grønland ca. 100 par havørne, d.v.s. 200 gamle ynglefugle. Hertil kommer omstrejfende unge 1-7 årige ørne, som man ikke kender antallet af. Havørnene har overlevet i Vestgrønland i måske 10.000 år og har været totalt isolerede fra deres nærmeste artsfæller i Europa. Det har bevirket, at den grønlandske havørn har udviklet sig til en særlig race. Den er blevet større, idet den har tilpasset sig det specielle arktiske miljø.

Bestanden halveret på seks år

— Forsvinder denne fantastiske fugl, bliver ikke alene Grønlands, men hele verdens dyreliv fattigere, siger Frank Wille. Han har nu i otte år med støtte fra Verdensnaturfonden studeret den grønlandske havørn specielt i fåreholderdistrikterne Qaqortoq og Narssaq, det område, som fra naturens side byder på de bedste betingelser for havørnen. Bestanden af ørne på redeplads er her halveret siden 1974, oplyser Frank Wille, som fortsætter:

De fleste ønsker at bevare havørnen

— På trods af denne halvering af bestanden er der gode grunde til at tro, at havørnen overlever som art i Grønland: For det første er det grønlandske miljø uden nævneværdige forgiftningsproblemer, og havørnen yngler således med naturlig succes. For det andet er det mit indtryk, at langt den overvejende del af befolkningen er interesseret i at beholde denne fugl og undlader at skyde den.

— Havørnen hører til de fugle, der kun overlever, hvis befolkningen ønsker det, siger Frank Wille. — Den formerer sig meget langsomt, og de enkelte individer kan

blive meget gamle, op mod 50-60 år. Det er således en katastrofe for bestandens fremtid, hvis der skydes for mange af disse gamle, ynglende ørne. Fåreholdere, fiskere og fangere er nøglepersoner i bestræbelserne på at sikre havørnens eksistens i Sydvestgrønland.

Havørne-projektet

Om baggrunden for undersøgelsesprojektet fortæller Frank Wille:

— Totalfredningen af havørnen i hele Grønland trådte i kraft i 1973, men allerede den gang stod det klart, at det ikke var tilstrækkeligt til at sikre dens eksistens. Vi manglede viden om mange væsentlige biologiske forhold samt havørnens vilkår i Grønland. Jeg har været med i undersøgelsesarbejdet fra 1973-1974, men fra 1975 indledtes det arbejde, som stadig er igang. Formålet er at samle en detaljeret viden om havørnens levevis for at kunne bruge denne viden i beskyttelsesarbejdet og at stille den nye viden til rådighed for interesserede, det være sig politikere i en fredningsdiskussion eller biologilærere, som ønsker undervisningsmateriale.

Havørnens bytte

En af projektets væsentligste opgaver var således at skaffe nøjagtige oplysninger om havørnens bytte. Som et kuriosum kan nævnes, at Frank Wille efter de otte års studier for første gang i dette forår med egne øjne har set en havørn tage et lam.

I 1975 begyndte Frank Wille at bruge en helt ny undersøgelsesmetode, idet han startede en fotografisk registrering af det bytte, ørne afleverer til ungerne i reden.

Seks reder under observation

— I den tid, hvor ørne har unger i reden, d.v.s. fra sidst i maj til midt i august, har vi fra 1976 til 1979 holdt seks ørnereder under konstant overvågning fra et observationsskjul anbragt ca. 150 meter fra reden, fortæller Frank Wille.

— I de 318 døgn, hvor rederne blev observeret, bragte ørne 660 byttedyr til ungerne. 92 pct. af byttet bestod af fisk, resten

var fugle og rævehvalpe. Vi kan således fastslå, at havørnen i sommertiden overvejende er fiskeæder, og at nogle tager et ganske betragteligt antal ræve. Endvidere har ørne en individuel tilbøjelighed til at tage bestemte fugle, f.eks. måger, andefugle og ravne.

— Vi har konstateret, at der kun skal ca. 50 kilo fisk til at opfostre en havørneunge med en daglig indtagelse på 600-800 gram kød, hvilket er ganske nye oplysninger. De sidste to vintre har jeg i læmmetiden gennemført observationer i fåreavlsdistriktet i et forsøg på at konstatere, i hvilken udstrækning havørne, ræve og ravne forgriber sig på nyfødte lam. Overalt har fåreholderne vist interesse og har hjulpet mig uvurdeligt i dette arbejde, siger Frank Wille.

— Adskillige vidneudsagn blandt fåreholdere bekræfter, at nogle ørne har taget lam. Men lammene indgår ikke i havørnens føde i ungetiden. Dette er ikke overraskende, for lammene er allerede sidst i maj for store til, at ørne kan klare dem. Dertil kommer, at ørne ikke har nævneværdige problemer med at skaffe sig føden i denne periode af året.

Lammene for tunge efter en uge

Frank Wille siger, at det vil være vanskeligt rent økonomisk at betragte disse havørnes tilbøjelig-

hed til at forgribe sig på lam som et isoleret problem. En lang række andre faktorer spiller nemlig en rolle for, hvor mange lam, der overlever, f.eks. vinterens hårdhed og fårenes fodermæssige stand. Havørnen har fysisk styrke til at tage et bytte på 3-4 kilo. Dette er absolut maksimum for, hvad den vil kunne flyve med. Så snart lammene er blot otte dage, vil de være for tunge som bytte.

Forståelse er nødvendig

Frank Wille fortsætter: — Når alle fåreholdere, som det er planlagt, har fået bygget stalde og har rigeligt med vinterfoder, skal fårene i højere grad være hjemme under opsyn i læmmetiden. Det vil betyde, at rovdynens indgriben i lammebestanden bliver væsentlig mindre. Moderfår og lam slippes først ud i fjeldet, når lammene er store nok til at følge fåret og klare kulden.

Frank Wille undervurderer ikke fåreholdernes opfattelse af havørne som en risiko for nyfødte lam. — Så længe fåreholderne betragter havørnen som en trussel mod lammene og dermed mod deres økonomi, er det nødvendigt, at man fra myndighedernes og naturorganisationernes side viser forståelse og interesse for at løse problemet, siger han. — Det har været til stor skade, at totalfredningen af havørnen i sin tid blev gennemført nærmest hen over hovedet på fåreholderne. Havørnens eksistens som ynefugl i fåreavlskommunerne sikres k u n

som resultat af et samarbejde med fåreholderne, fastslår Frank Wille.

Havørneprojektet fortsætter
Havørneprojektet fortsætter, og Frank Wille siger om fremtidsplanerne:

— Vi har tanker om en oplysningsvirksomhed, hvor vi stiller det store billedmateriale og den viden til rådighed, der indtil nu er indsamlet om den grønlandske havørn. Der kan blive tilbud om lysbilledserier til undervisningsbrug i skolerne og for de lokale TV-foreninger. Der er også planer om et dobbeltsproget hæfte til interesserede og en børnebog med farvebilleder, der fortæller om havørnens ynglebiologi og jagtvaner.

Ny viden søges

— Vi planlægger en kontroloptælling af ynglebestandens størrelse i fåreavlskommunerne, og vi vil fortsætte de biologiske undersøgelser som f.eks. at skaffe viden om, hvor længe ungerne, der er fløjet fra reden, er afhængige af forældrefuglene. Vi ønsker også at undersøge betydningen af havørnens næringsrige gødning for planterne i fjeldet omkring redepladserne.

— Sidst, men måske allervigtigst, er ønsket om at få udbygget den gode kontakt med fåreholderne og at gøre brug af deres iagttagelser af specielt havørnens jagtvaner, slutter Frank Wille.

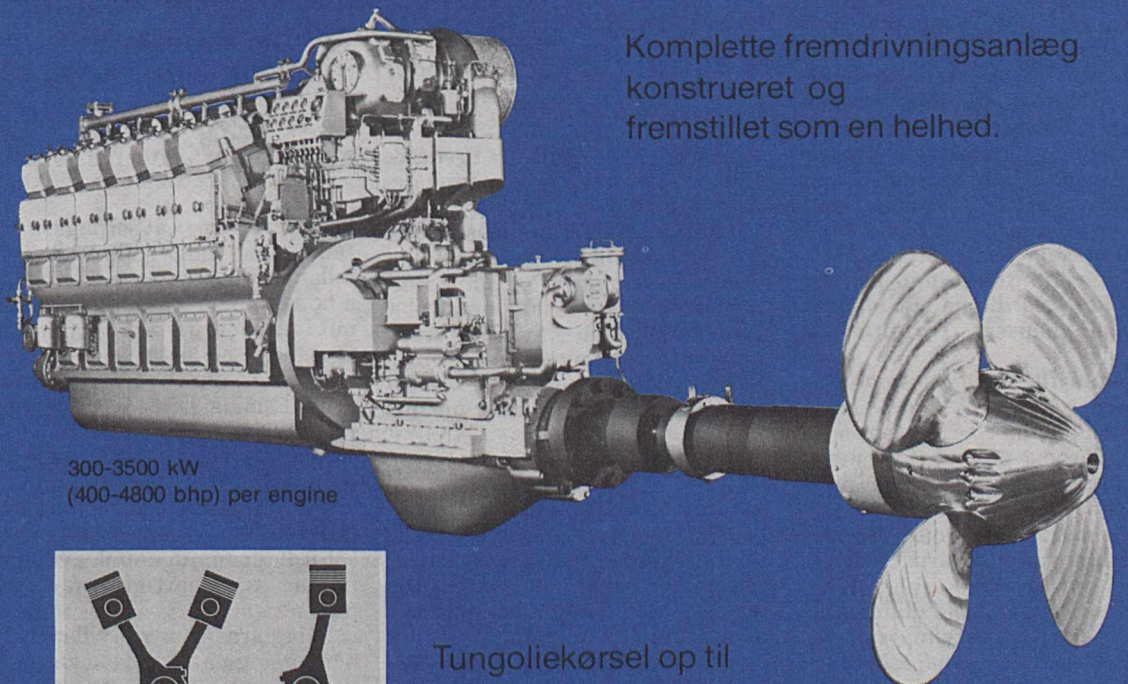
-h.

ekspertise

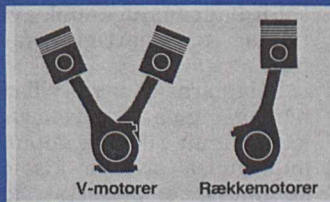
B&W Alpha

Specialister — ikke blot i diesel-motorer — men også i reduktionsgear, CP-propellere, dyser, fjernbetjening og overvågning.

i pakkeløsninger

300-3500 kW
(400-4800 bhp) per engine

Tungoliekørsel op til
250 sec. RI (IF 30).

Een garanti og een service for hele pakken.

B&W Alpha Diesel

Skibsfremdrivning 300-3500 kW (400-4800 BHK)

DK-9900 FREDERIKSHAVN · TELEFON: (08) 42 10 00 · TELEX: 67 115

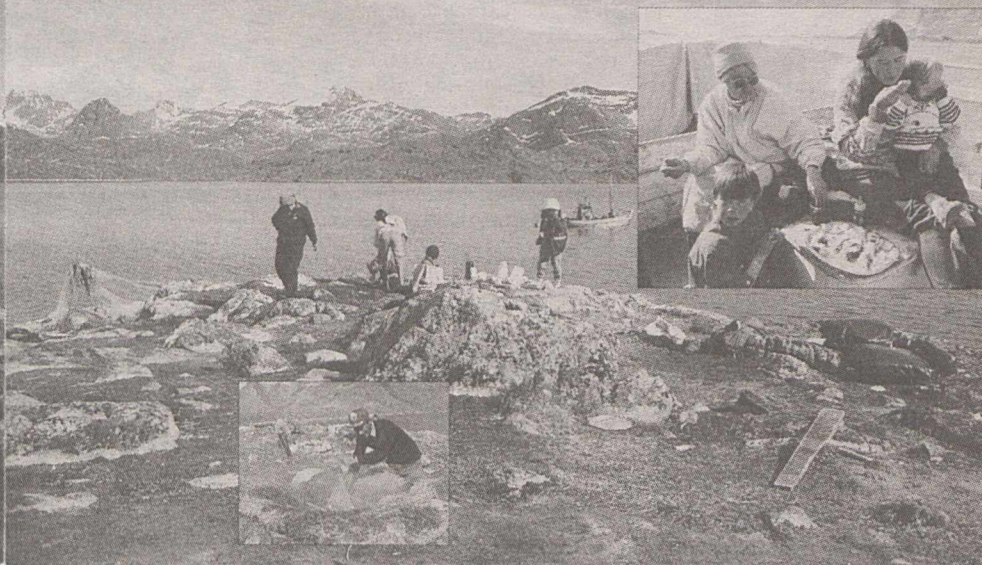
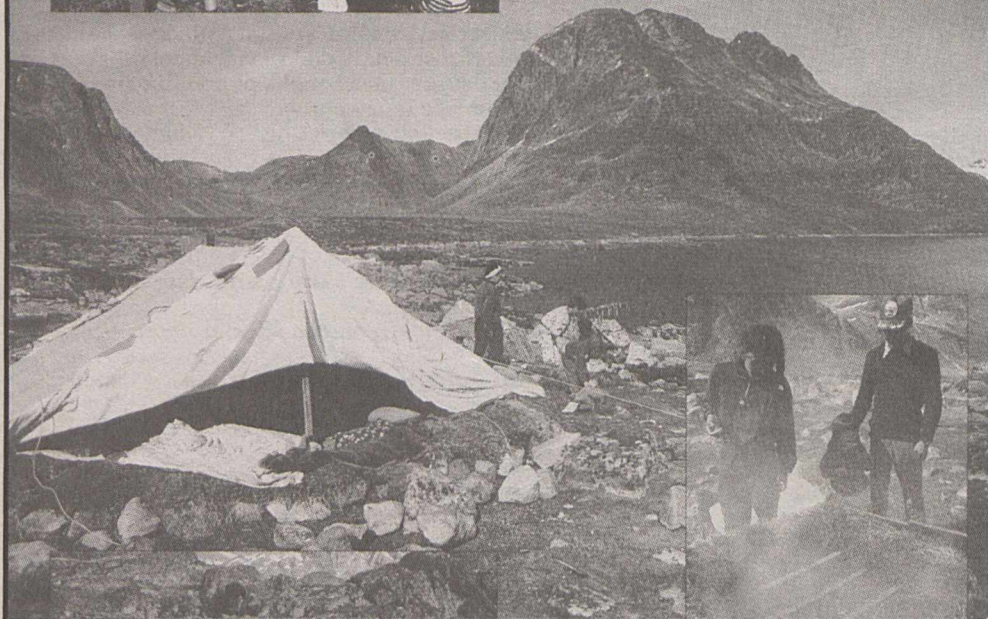
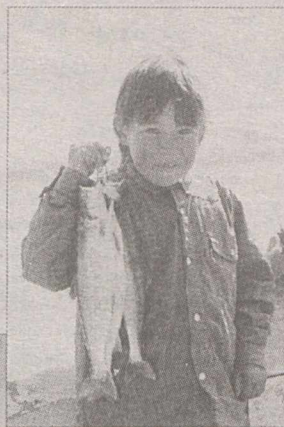
INDICA

nagtoragdliip aulisagak imamit kangátáusínāngisane pišsarrigāngamiuk sulune ator-
dlugit kaligdlugo tímukáutarpá taimalo nunamut kakitdlugo.

Får en havørn fat i en fisk, der er for stor til, at ørnen umiddelbart kan lette fra havoverfladen, vil den ro med vingerne ind til stranden, hvor byttet trækkes på land.

ØRREDELVEN GIVER LIV...

Frank Wille isumaqarpoq eqaloqarfiit ulorianartorsiortinneqartut eqaloqartuarnissaalu qulakkeerniarlugu suliniuteqarnermini saqqummersippaa quppersagaq »Eqaluk - mamartigisoq nungussanngilaq«.

Frank Wille er bekymret for ørredelvenes fremtid, og han går nu i brechen for den grønlandske fjeldørred, blandt andet med brochuren »Pas godt på ørredelvene«.

Fra havørerne til fjeldørreder

Bilogen Frank Wille er bekymret for fjeldørrederne i Grønland

KØBENHAVN - Biologen Frank Wille har modtaget Verdensnaturfondens Pandapris på 250.000 kroner. Pengene skal bruges til fjeldørredforskning i Grønland. Siden 1972 har Frank Wille ellers forsket i den grønlandske havørn, og for det arbejde fik han fornyligt den danske biologforbunds pris.

Da havørnen tit har rede i nærheden af elvene, har han kunnet iagttage fjeldørredens udvikling i de 20 år, han sejlede i fjordene for at følge havørnene. De fjeldørreder, der er blevet fanget gennem de seneste årtier, bliver mindre og mindre. Allerede i 1990 var 73 procent af de indhandlede ørreder til

Royal Greenland-fabrikken i Maniitsoq under eet kilo.

Frank Wille mener, at denne viden forpligter til at informere befolkningen. Hvis udviklingen ikke ændres, vil der måske ikke være fjeldørreder til vores børn.

Som eksempel på den foruroligende udvikling, nævner Frank Wille elven Oqummiaq mellem Maniitsoq og Nuuk. Engang var elven rig på ørreder, men i dag er der næsten ingen tilbage.

- Det samme forhold gør sig gældende for nogle elve i Godthåbsfjorden, siger Frank Wille.

Der kan være flere grunde til den faldende bestand af

fjeldørreder i de grønlandske elve. Befolkningstallet er stigende. Flere har fået motorbåde. Fangst-etikken har ændret sig, og det har medført øget brug af nylon-garn. Folk fanger så meget som muligt til deres fryser, men smider resten af ørredfangsten ud, når næste sommer kommer.

Opgaven

Frank Wille har planlagt, at hans fjeldørredsprojekt skal strække sig over to år.

Han vil rejse rundt i fjordene mellem Sisimiut og Qaqortoq med sin familie, der foruden datteren også tæller hans kone Elisabeth fra Kangaamiut.

Elisabeth deltager meget i Frank Willes arbejde og er en meget vigtig del af kontakten til lokalbefolkningen. Hans hensigt er at undersøge, hvor stor et fiskeri ørrederne kan klare, uden at det går ud over bestanden.

Resultaterne af undersøgelsen vil også fremstå i form af en TV-udsendelse og en OBS-spot til KNR samt trykning af en plakat og en pjec til små skolebørn om fjeldørreden og fiskeri på forsigtig, bæredygtig vis.

Frank Wille's håb er, at hans forskningsresultater kan bruges som arbejdsmateriale af kommunalbestyrelsesmedlemmer, bygderepræsentanter og hjemme-

styrets embedsmænd.

Turisme

Hvis hjemmestyret har intentioner om at udvikle lystfiskerturisme, må nogle elve reserveres udelukkende til lystfiskeri.

Lystfisker-turister har et meget negativt syn på garnfiskeri i ørredelven. Ørredbestanden kan ikke klare turisternes og lokalbefolkningens ørredfangst på en gang.

Derfor mener Frank Wille, at hjemmestyret må vælge nogle ørredelven udelukkende til lystfiskeri og andre ørredelven til lokalbefolkningfiskeri.

I det hele taget efterlyser Frank Wille en debat om ør-

redelvene. Det kan for eksempel ske ved at danne en forening eller græsrodsbevægelse, der kan være talsmand for et bæredygtigt fiskeri af fjeldørrederne.

Han savner også en debat om brugen af nylongarn. Kasserede garn efterlades ude i naturen. Selv om garnene er ødelagte, bliver de ved med at fange fisk og fugle. Istedet bør de samles sammen og graves ned, smides i dumpen eller brændes.

Frank Wille håber i sit projekt omkring fjeldørreden at få et godt samarbejde med hjemmestyret og lokalbefolkningen.

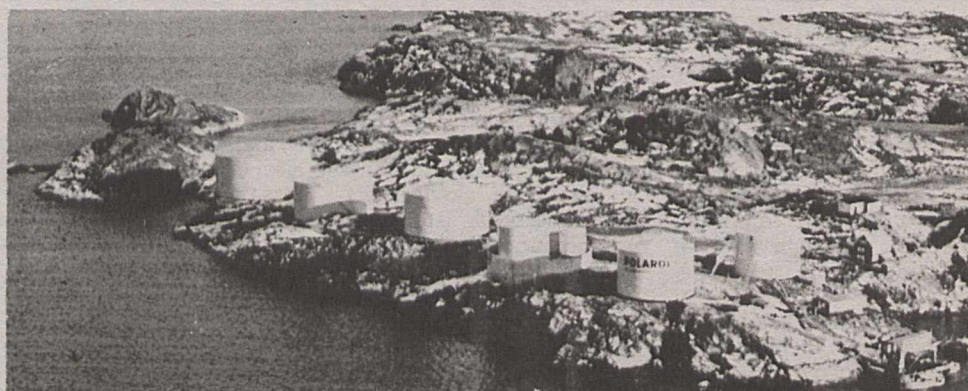

DYKKERSELSKABET VIKING Aps
Postboks 923 · 3900 Nuuk · Tlf. 2 48 28 · Fax 2 29 48

Radiokaldesignal:
DYKKERSKIBET "VIKING-DIVER" XP4700
BUGSERBÅDEN "VIKING NAJA" OUTC

Kontor 2 48 28 · Værkstedstelefon 2 38 28

Bjærgning, Bugsering, Skibsreparationer,
Undervandsvideoptagelser, Vandbygningsarbejder.

**DET GRØNLANDSKE
OLIEAKTIESELSKAB**

leverer olieprodukter fra importageret »POLAROIL« i Færøehavn med tankskib til grønlandske byer, der har havnetanklæg for modtagelse af skibsforsyning.

**Kalaallit uuliamik
piginneqatigiiffiat**

Uuliamit nioqqutissiat peqqumaasiveqarfimmit »POLAROIL«-imit Kangerluarsorutsimiittumit umiarsuutigut assartorneqartarput Kalaallit Nunaanni illoqarfinnut, umiarsuit atorlugit pajunneqarnissaminut umiarsualivinni tankeqarfeqartunut.

Eqaluit sissuertariaqarpagut

KØBENHAVN - Verdensnaturfond-ip ukiut tamaasa Panda Pris-i tunniutarpaa suliaassanut aalajangersimasunut suliarineqartariaqarsorisaminut. Tassa suliffeqarfiup Skandinavisk Tobakskompagnip aningaasaliissutillu ukiumut 250.000,-kr. tunniunneqartarput. 7. juni 1993-mi tunniunneqartussaq Namminersornerullutik Oqartussat Danmarkimi allaffeqarfiani saqqummiunneqarpoq. Tassa pinngortitanik ilisimatooq (biolog) Frank Wille aningaasanik tunineqarmat.

Tunineqarnerani ulloq taanna inuit assigiinngitsut oqalugiartut; ilaatigut tunisisut Verdensnaturfondimeersut, aningaasaliisut Skandinavisk Tobakskompagnimeersut, Namminersornerullutik Oqartussaneersut, Finn Lynge-lu. Eri-narsoqatigiit MIK-ikkut

alutornarsaasuullutik erinarsorput, kiisalu tunineqarpoq suliariniakkani pillugit nunatsinni sammini-kuusani pillugit oqalugiartarpoq, lysbillianik takutitsiitigaluni assut alutornaqisunik.

Nersornaaserneqartooq pulaarparput

Ullualuit qaangiummata nersornaaserneqarsimasooq ilaqutaalu pulaarparput. Tassa København-imiit ungasinngitsumi Sorø-p eqqaani nunaannarsuarmi illoqarput. Silamiitilluta seqinnarissuarmi timmiarar-palaannguami oqaloqatigee-rujoorsimavugut aappariit Wille-kut suliarisarsima-saat suliariniagaallu pillu-git. Frank Wille-p tunulia-qutarivaa ilinniartuugalla-ramili nunatsinni nattoral-lit timmissallu allat misissu-garisimavai. Sulisimaninilu tamanna pillugu qanittuk-

kut qallunaat uumassusilin-nik pinngortitalerituut pe-qatigiiffianniit (biologfor-bundet) nersornaaserneqar-poq. Malunnarpoq nulia Eli-sabeth annertooujussuar-mik suleqataasimasooq. Eli-sabeth kalaaliuvoq, Kangaa-miormiuulluni, Maniitsup pigisaani.

Suliassap tunuliaqutaa

Elisabeth oqaluttuarteriparput: Nattoralit eqaloqarfiit eqqaani ullaqarajuttarmata, ukiut ingerlaneranni eqalo-qarfiit malinnaaffiguar-tu-innalersimavugut. Taamaa-lilluta eqaluit soqutigilera-luttuinnalersimallugit.

Nattoralit misissugarine-rini ukiut tamaasa kanger-luit angallavigisarnerni malugiartulersimavartut kuunni eqaluit angisuut iki-ligaluttuinnartut. Tamanna ilaatigut peqquteqarsorivar-put inuit amerligaluttuin-naramik, taavalu umiatsiaa-

rallit eqalunniartartut amerligaluttuinnarlutik. Taamaalluni inuit eqqar-sartarlutik »nunguussaaqi-naagut allat pisariinnassa-vaat pisaqarniapallatta«. Immaqalu siornatigut peri-aaserisimanngisaraluatik atorniartalerlugit. Ukiut ingerlanerani malugilerpar-put kuuit ilaat eqaluerutipa-jaarsimasut. Assersuutitut taasinnaavagut Atammui-p eqqaaniittoq Oqummiag, nuullu kangerluani kuuit ilaat.

Eqaluit angisuut ikiliga-luttuinnarnerannut takus-sutissaavoq Maniitsumi Royal Greenland-ip tunisa-siorfianut tunineqarsima-sut eqaluit 1990-mi 73%-tii 1 kg. ataallugu oqimaassuse-qarnerat.

Elisabeth oqaluttuarpooq misissuinerminni siunerta-

rinagu eqalunniarnerup unitsinneqarnissaa - siuner-taarput mianersortumik peqqissaartumillu eqalunni-arnissaa, taavalu pisaria-qartitat sinnerlugit eqalun-niartariaqanngitsugut. Amerlasuut imaaliortara-mik eqalunniarfik aallartip-pat, qerititsivimmiittuutitik eqqartarlutik. Eqqarsarne-rusariaqarpugut, taamato-rujussuaq eqalunniartaria-qanngitsugut.

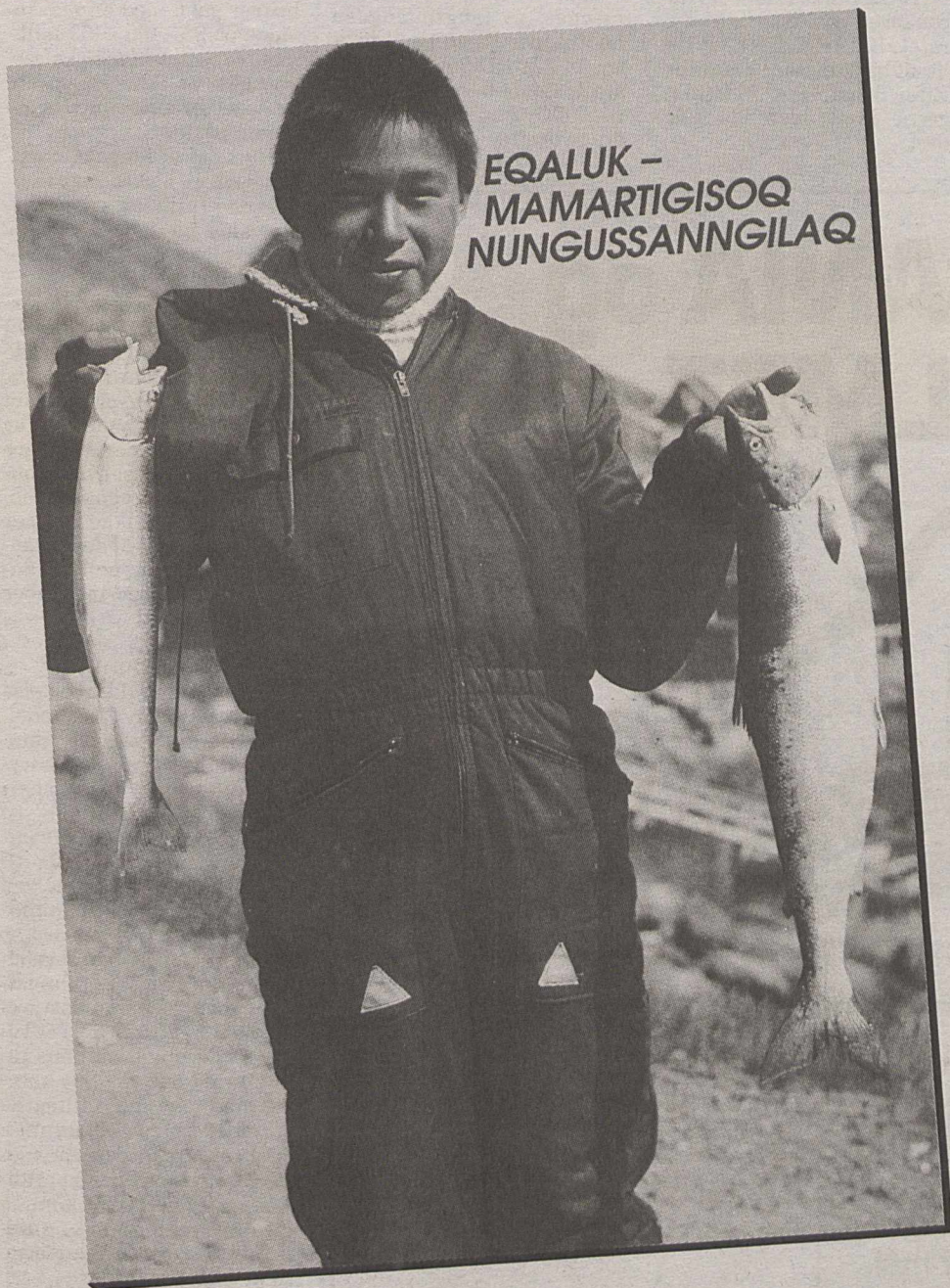
Suliassat

Aningaasat Panda-prisimik pisatik atorussavaat ukiut marluk tulluuttut ingerlane-rani eqaluit pillugit misissu-eqqissaarnermut, paasisitsi-niaanermilu. Paasisitsiniaa-neq imatut ingerlanneqas-saaq ilaatigut KNR-imut eqaluit pillugit aallakaati-tassioarnaratta, plakat-tili-

ornissaaq, allaganngorlugu paasisutissioarnissaaq. Annertunerusumik meeq-qat saaffigerusuppagut, tas-sa taakkuummata siunissa-mi tamakkuninnga atuga-qartussat, eqqarsartariaa-serput eqalunniartarneq pillugu allanngortinnissaa oqallisigisariaqarparput. Meeqqagut aamma siunis-sami eqalunniarsinnaaner-mik periarfissaqartissagut-sigit eqaluit nungutsaali-or-nissaat maannangaaq sulis-sutigisariaqarparput. Tas-sani oqartussat maligassiui-sussatut akisussaanerusa-ri-aqaraluarput.

Erseqqissarusuppapullu eqalunniarfik peqqissaartu-mik atukkat kinguaariip-passuarnik najorneqartar-tut suli nersortariaqartu-mik atuummata taama nag-gasiivoq Elisabeth.

Allattut / Af: Samuel Sandgreen aamma/og Anna Heilmann

»Pas godt på ørredelvene« hedder en flot brochure, som Elisabeth og Frank Wille har lavet. Brochuren er udgivet af Ivittuut kommune »af kærlighed til de grønlandske ørredelver«.

»Eqaluk - mamartigisoq nungussanngilaq« taama atserlugu Elisabeth aamma Frank Wille mappersakkamik saqqummersitsipput. Mappersagaq Ivittuut kommuneannit saqqummer-sinneqarpoq »avatangiisunat ataqqinnilluni eqalunniarfinnili inuunermut illersuiniarluni«.

Oliecompagniet I/S

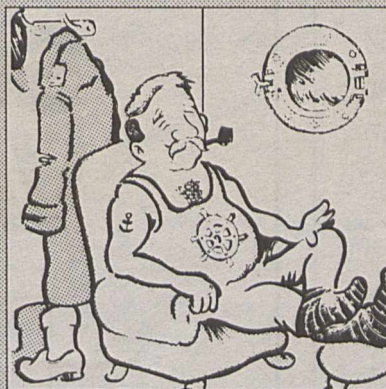
Tlf. 3 81 80 • Fax 3 86 72

Box 249, 3920 Qaqortoq

Mønttelefon 3 85 85

Hverdage 8-17 • Lørdag 8-13 • Søndag 9-12

Olieservicekonto • Fyringsolie • Smøreolie

**O'HØJ!
SKIPPER!**
er skuden klar

SOMMERTILBUD

Saga 25 T/HT

1987. 77 HK, Yanmar diesel, fart 18 knob, march 15 knob. Udstyr: VHF radio Furono radar, varme fra motor, el-hydraulisk trimflaps. Kr. 258.000,-

Saga 7000 HT

1982, 62 HK Volvo diesel, fart 12 knob, march 10 knob. Udstyr: Oliefyr, kompas, VHF radio og ekkolod. Kr. 138.000,-

Saga 25 T/LS

1988, 124 HK Volvo diesel, fart 20 knob, march 18 knob. Udstyr: Oliefyr, motorvarme, radar, ekkolod, VHF radio, kompas, badeplatformkaffemaskine, overkomplet i udstyr. Kr. 299.000,-

Rana 20 D

43 HK Volvo diesel 1988. Radar, VHF radio, oliefyr, motorvarme, trimflaps, fart ca. 12 knob. Kr. 168.000,-

Safir 24 Special,

61 HK, Volvo diesel 1979, VHF radio, ekkolod, kompas, optimus primus, toilet, fart ca. 12 knob. Kr. 145.000,-

Saga 7000

48 HK Perkins diesel 1979, VHF radio, kompas, oliefyr, fart ca. 12 knob. Kr. 105.000,-

Myra 21

18 HK, Yanmar diesel 1975/91, motor fra 1991, VHF radio, ekkolod, kompas, søtoilet, fart ca. 10 knob. Kr. 72.000,-

Fjord 21

Snekke, 25 HK Volvo diesel 1976/86, VHF radio, ekkolod, kompas, fart ca. 10 knob. Kr. 65.000,-

LM 23

23 HK Volvo diesel 1978/84, VHF radio, ekkolod, oliefyr, primus, nymalet, fart ca. 10 knob. Kr. 68.000,-

Albin 25

48 HK Perkins diesel 1977/87. SP VHF radio, ekkolod, primus, toilet, fart ca. 10 knob. Kr. 97.000,-

Tramp 22

140 HK Volvo benzin 1978, VHF radio, oliefyr, toilet, fart ca. 24 knob. Kr. 92.000,-

BÅDCENTERET
Barksmann Både ApS.

Box 196, Vandsøvej 8, 3900 Nuuk. Tlf. 2 14 41 Telefax 2 39 11

